

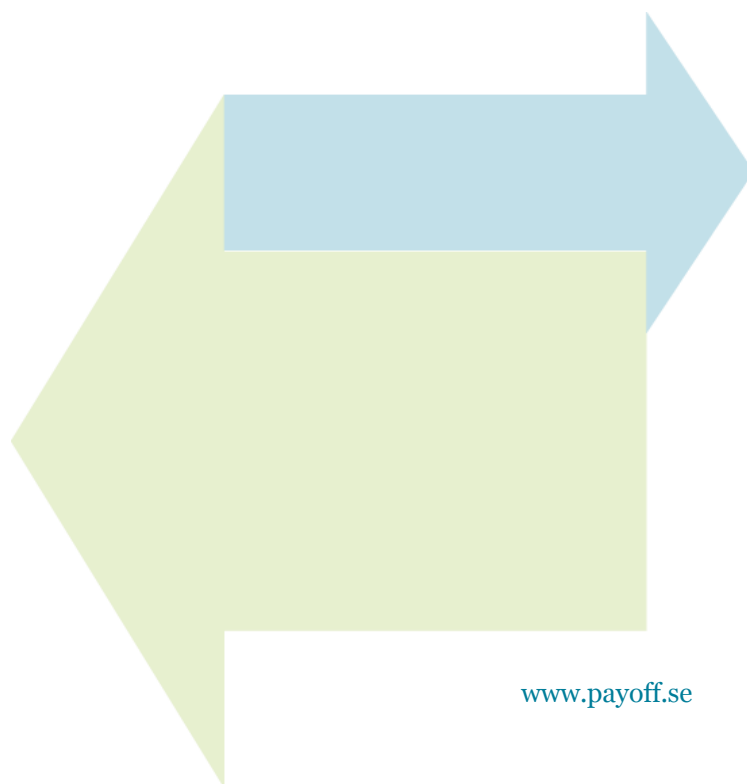

Utvärdering av sociala investeringar

Slutrapport utvärdering

Socioekonomisk utvärdering,
Sveriges Fontänhus Riksförbund

2022-01-26

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	4
RESULTAT	4
FONTÄNHUSENS BETYDELSE FÖR MEDLEMMARNA.....	4
SAMHÄLLSEKONOMISKT RESULTAT	6
AVSLUTANDE REKOMMENDATIONER.....	7
INLEDNING.....	9
BAKGRUND.....	9
UPPDRAGET	9
METOD.....	10
SAMHÄLLSEKONOMISK NYTTA.....	11
FONTÄNHUSENS BETYDELSE FÖR MEDLEMMARNAS LIV OCH MÅENDE.....	13
AVSNITT 1. MÅENDE, FÖRSÖRJNING OCH BEHOV AV OLIKA RESURSER ÅRET INNAN KONTAKT MED FONTÄNHUS	13
AVSNITT 2. MÅENDE, FÖRSÖRJNING OCH BEHOV AV OLIKA RESURSER EFTER ATT MEDLEMMEN FÅTT STÖD FRÅN FONTÄNHUSEN	19
AVSNITT 3. MEDLEMMARNAS MÅENDE FÖRE OCH EFTER KONTAKT MED FONTÄNHUS UPPDELAT PÅ KÖN, ÅLDER OCH UTBILDNING	25
AVSNITT 4. MEDLEMMARNAS FÖRSÖRJNING FÖRE OCH EFTER KONTAKT MED FONTÄNHUS UPPDELAT PÅ UTBILDNINGSNIVÅ	29
SAMHÄLLSEKONOMISK UTVÄRDERING	31
GRUNDLÄGGANDE BEGREPP	32
SAMHÄLLSEKONOMISKT RESULTAT OCH ANALYS.....	34
SAMHÄLLSEKONOMISK UTANFÖRSKAPSKOSTNAD	34
SAMHÄLLSEKONOMISK INTÄKT	36
GENOMSNIITTLIG KOSTNAD OCH FINANSIERING PER MEDLEM	38
LÖNSAMHET OCH ÅTERBETALNINGSTID.....	39
MEDLEMMARNAS BERÄTTELSE.....	41
BEHOV OCH LÄNGTAN EFTER STÖD OCH GEMENSKAP	41
PÅVERKAN PÅ JOBB/STUDIER.....	41
FONTÄNHUS VS ANDRA STÖD OCH INSATSER.....	42
FÖRÄNDRINGAR I MÅENDE EFTER DELTAGANDE	42
JÄMSTÄLLDHET	42
FRAMTIDSTRO	43

LIVET UTAN FONTÄNHUS	43
ÖVRIGT	43
SAMMANFATTANDE ANALYS	43
SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER.....	44
SAMMANFATTANDE SLUTSATSER	44
NÅGRA STRATEGISKA FUNDERINGAR.....	44
FONTÄNHUSEN HAR STOR BETYDELSE OCH GÖR SKILLNAD.....	45
AVSLUTANDE REKOMMENDATIONER.....	46
AVSLUTNINGSVIS.....	48
BILAGA	49
ANALYS AV BAKGRUNDSVARIABLER.....	49

Sammanfattning

Sveriges Fontänhus Riksförbund är en del av en världsomfattande organisation med representation i över 30 länder. Runt om i världen finns över 300 fontänhus, vilka stödjer människor som lever med psykisk ohälsa. Sveriges Fontänhus Riksförbund arbetar för att skapa en gemensam plattform för Sveriges 13 befintliga fontänhus samt arbetar för att starta nya fontänhus.

Payoff har fått i uppdrag av Sveriges Fontänhus Riksförbund att genomföra en extern utvärdering av fontänhusens verksamhet i Sverige, med fokus på de samhällsekonomiska effekter som verksamheten skapar.

Resultat

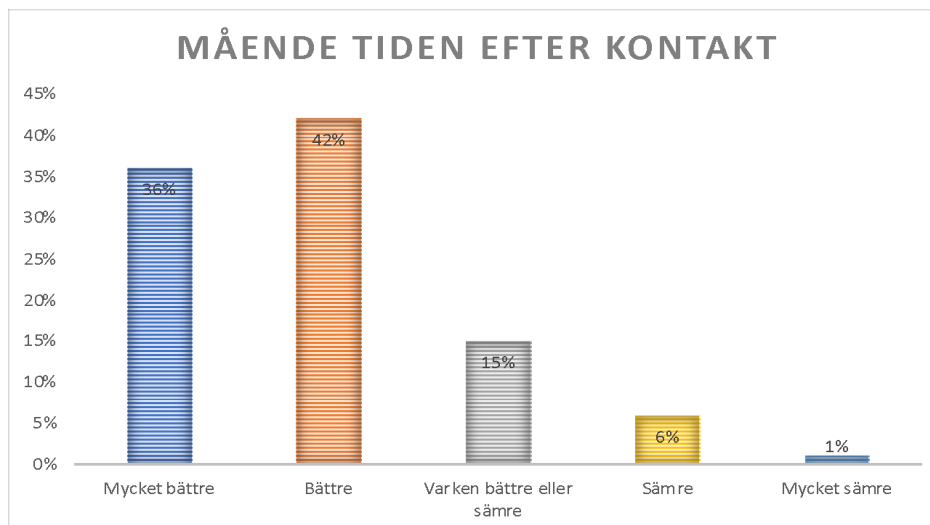
Generellt är det utvärderingens uppfattning att:

- Medlemmarna på fontänhusen får ett effektivt stöd för att deras mående ska förbättras och att det leder till betydligt förbättrad upplevd hälsa samt betydligt minskat behov av stöd från sjukvården.
- Flera medlemmar får ett så effektivt stöd att de klarar av att ta tydliga steg mot arbete, studier och egenförsörjning. Grunden för detta arbete finns inom ramen för verksamhetens 37 riktlinjer, där strukturen kring den Arbetsinriktade dagen spelar en viktig roll.
- Medlemmarna beskriver att de som helhet är mycket nöjda med det stöd som de får från fontänhusen och flera av de intervjuade individerna har berättat att stödet har varit direkt livsavgörande.
- Den samhällsekonomiska utvärderingen visar på hög lönsamhet samt att återbetalningstiden är kort. Huvudorsakerna är att insatsen kostar relativt lite i förhållande till de resultat som skapas i form av minskad förbrukning av sjukvård och andra samhällsresurser samt den ökade andelen av medlemmarna som klarar av arbete och studier. Både kommunen, regionen och staten får en positiv samhällsekonomisk lönsamhet. Återbetalningstiden på samhällsnivå är sju månader, vilket indikerar att fontänhusen är en effektiv insats för målgruppen.

Fontänhusens betydelse för medlemmarna

När medlemmarna först kommer i kontakt med fontänhusen mår de allra flesta dåligt eller mycket dåligt. De flesta arbetar inte, har stora behov av stöd och förbrukar omfattande resurser inom vården, främst inom psykiatrin. Däremot är det bara ungefär hälften av medlemmarna som har stöd från socialtjänsten, främst boendestöd. När det gäller medlemmarnas försörjning sker den till absolut största delen genom olika typer av bidrag, framför allt sjukpenning och sjukersättning. Även försörjningsstöd och aktivitetsstöd förekommer i relativt stor omfattning.

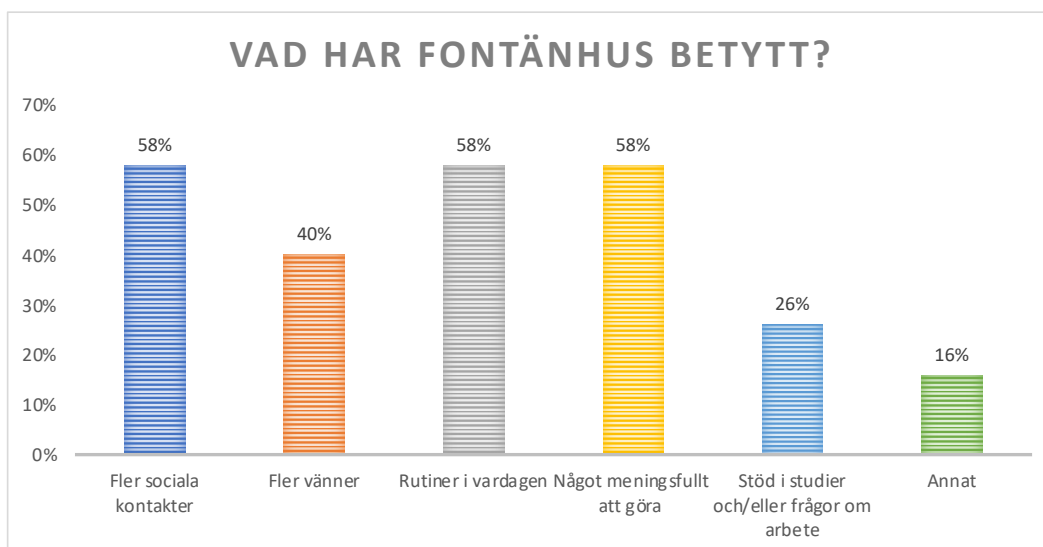
När utvärderingen ställer frågor till medlemmarna kring hur deras situation har utvecklats och hur de mår idag visar det sig att måendet har förbättrats radikalt.

Diagram a. Medlemmarnas mående tiden efter kontakt med Fontänhuset

Medlemmar upplever dessutom att det förbättrade måendet börjar förbättras relativt snabbt efter de första kontakterna med fontänhuset. Över hälften av medlemmarna beskriver att måendet börjar förbättras redan under första halvåret, varav knappt en tredjedel upplever en förbättring redan under första månaden.

Det är tydligt att fontänhusets stöd till medlemmarna har stor påverkan på deras liv och mående. I diagrammet nedan beskrivs fördelningen mellan de vanligaste alternativen till vad fontänhusen har betytt för medlemmarna. Flera alternativ kunde väljas när medlemmarna besvarade frågan.

Diagram b. Medlemmarnas åsikt om vad Fontänhuset betytt. Flera alternativ kunde väljas när medlemmarna besvarade frågan.

Påverkan på arbetssituation och behov av sjukvård

När det gäller uppföljning av hur utvecklingen har sett ut för medlemmarna, avseende arbete, har vi ställt frågan utifrån att det är cirka två år sedan respondenterna inledde sin

kontakt med fontänhusen. Idag arbetar 20 procent av medlemmarna i någon omfattning, varav 12 procent arbetar heltid. Samtidigt finns det en stor grupp, cirka var tredje medlem, som anger att hen fortfarande inte har några planer på att börja arbeta.

Hälften av alla medlemmar uppger att de idag mår så pass mycket bättre att deras behov av stöd från sjukvården har minskat. Samtidigt beskriver tio procent av medlemmarna att de idag förbrukar mer sjukvård än tidigare. Kommentarer indikerar dock att den ökade förbrukningen främst beror på att de nu har fått rätt stöd från vården, vilket de tidigare har saknat. Det finns inget i underlaget som indikerar att medlemmarna förbrukar mer vård på grund av att de idag mår sämre än tidigare.

Sammanfattande analys av fontänhusens betydelse för medlemmarna

Det tydliga budskapet från medlemmarna är att de är nöjda, eller till och med mycket nöjda, med det stöd som de har fått från handledare och andra medlemmar inom sitt fontänhus. Det som främst lyfts fram av medlemmarna som framgångsfaktorer är en kombination av gemenskapen och rutinerna inom huset, stöttningen med arbetssökande och/eller studier samt frivilligheten i deltagandet.

Samhällsekonomiskt resultat

När respondenterna kommer till fontänhusen lever de i ett omfattande utanförskap. Merparten av respondenter har inget arbetet och merparten förbrukar stora volymer av olika samhällsstöd, exempelvis inom vården. Den totala utanförskapskostnaden är cirka 900 000 kr per individ och år, vilket är betydligt högre än genomsnittet i Payoffs databas som ligger på cirka 700 000 kr per individ och år. Uppgifterna i databasen baseras på ett hundratal tidigare genomförda utvärderingar av arbetslivsinriktade satsningar.

När medlemmarna svarar på utvärderingens frågor har de fått stöd från fontänhusen i cirka två år. Flera har då klarat av att ta steget till arbete samt att behovet av sjukvård minskat. Dessa stegförflyttningar skapar en genomsnittlig samhällsekonomisk intäkt motsvarande 160 000 kr per år. Denna intäkt överstiger klart den genomsnittliga samhällsekonomiska kostnaden för stödet från fontänhusen. Det betyder att fontänhusens verksamhet skapar en betydande samhällsekonomisk lönsamhet. Återbetalningstiden för de satsade resurserna är sju månader på samhällsnivå. Både kommun, region och staten får en betydande ekonomisk vinning genom de stegförflyttningar mot egenförsörjning och bättre mående som medlemmarna gör med stöd av fontänhusen.

Om medlemmarna i framtiden klarar av att behålla sina jobb och dessutom att fler medlemmar på sikt kan ta steget till att försörja sig själva kommer intäkten att öka ytterligare och skapa en ökad lönsamhet av den sociala investeringen som fontänhusen innebär.

Utvärderingen visar även att trots att det skapas intäkter motsvarande 160 000 kr per medlem och år återstår fortfarande ca 740 000 kr av den ursprungliga utanförskapskostnaden på 900 000 kr. Framför allt kan utanförskapskostnaden minska ännu mer genom att ytterligare fler av medlemmarna i framtiden kommer i arbete eller ökar sin sysselsättningsgrad. Det finns ingen annan enskild faktor som har så stor ekonomisk påverkan som att en medlem kommer i arbete. Det finns därmed omfattande ekonomiska incitament att fortsätta att stödja målgruppen över tid.

Avslutande rekommendationer

Avslutningsvis vill vi lyfta fram några rekommendationer, vilka vi hoppas ska kunna bidra till diskussioner inom Sveriges Fontänhus Riksförbund, hos personal och medlemmar på respektive hus samt i samverkan med berörda parter, finansiärer och intressenter. Vi är medvetna om att arbetet på fontänhusen ser lite olika ut och att man har kommit olika långt i sitt arbete. Rekommendationerna nedan utgår dock från en övergripande nivå och det är upp till varje enskilt fontänhus att analysera på vilket sätt respektive hus kan dra nytta av rekommendationerna.

Utvärderingen rekommenderar Sveriges Fontänhus Riksförbund och respektive fontänhus att arbeta med följande:

- Fontänhusen bör ytterligare utveckla och förtydliga sin metodik, sin kompetens och sina nätverk med fokus på ökad matchning av medlemmar mot arbete och studier. BIP-forskningen, världens största forskningsstudie avseende arbetslivsinriktad rehabilitering, visar exempelvis tydligt att matchning mot arbete och studier är en avgörande framgångsfaktor för individens/medlemmens möjligheter att utvecklas och leva ett självständigt liv. Denna utvärdering visar att fontänhusen redan idag jobbar med fokus på arbete och studier. Samtidigt visar utvärderingen att det finns en stor grupp medlemmar som uppger att de trots detta inte är i en aktiv process mot just studier och arbete. Vi rekommenderar därför fontänhusen att analysera och vidta åtgärder för att ytterligare utveckla det arbetsinriktade arbetet. Metoder som är lämpliga att använda i detta arbete är exempelvis Supported Employment, Supported Education och/eller IPS (Individual Placement Support). Fontänhusen jobbar till viss del redan enligt dessa eller liknande metoder. Men eftersom den absolut största samhällsekonomiska potentialen ligger i att fontänhusen kan öka andelen medlemmar som kan ta steget till studier och arbete är det av stor vikt att fontänhusen utvecklar detta arbete ytterligare. Vi rekommenderar även fontänhusen att utveckla sitt samarbete med kommunernas Arbetsmarknadsenheter samt med Arbetsförmedlingen. Kopplat till detta arbete bör även nätverk med lokala, socialt engagerade arbetsgivare utvecklas ytterligare.
- Skapa en gemensam, nationell modell för uppföljning av fontänhusens verksamhet. Detta blir både ett internt lärande och en möjlighet att synliggöra fontänhusens verksamhet på en aggregerad nationell nivå. Modellen för uppföljning bör fokusera på att följa upp och visa på skapade resultat, d.v.s. vilka stegförflyttningar har individerna/medlemmarna gjort i form av: 1) Hur många har gått till arbete och i vilken omfattning, 2) Hur många har gått till studier, 3) Hur många har gått till andra arbetslivsinriktade insatser.
- Modellen för uppföljningen bör utformas för att genomföra uppföljning över tid, för att kunna visa på hur hållbara och långsiktiga resultaten är. Genom idén med ett medlemskap bör det finnas goda förutsättningar att följa medlemmarna under längre tid. Denna långsiktiga uppföljning bör fokusera på att visa: 1) Klarar medlemmar som gått till arbete att behålla sitt arbete och eventuellt öka omfattning/tjänstgöringsgrad, 2) Klarar medlemmar som går till studier att avsluta sina studier med godkända resultat, 3) Klarar medlemmar som går till studier att i nästa steg ta sig in på arbetsmarknaden för att kunna försörja sig själva. 4) Klarar medlemmar att minska sitt bidragsberoende 5) Innebär etableringen på arbetsmarknaden mindre behov av offentliga insatser? 6) Innebär stödet från fontänhus

att medlemmar som i dagsläget inte är aktuella för studier eller arbete ändå mår så pass mycket bättre att de får minskade behov av exempelvis hälso- och sjukvården.

- Syfte och mål måste för respektive fontänhus generellt bli tydligare, speciellt med koppling till den arbetslivsinriktade rehabiliteringen samt för att underlätta styrning och uppföljning. Målen bör formuleras med utgångspunkt från en nationell modell och med fokus på att skapa resultat och effekter på både individ- och organisationsnivå. I ett nästa steg kan verksamhetsberättelserna utvecklas för att tydligare visa resultat istället för en omfattande redovisning av genomförandet och aktiviteter.
- Fontänhusen bör aktivt använda denna utvärdering och kunskapen om de samhällsekonomiska resultaten både som underlag för interna analyser och beslutsfattande samt som underlag i strategiska diskussioner med finansiärer, andra berörda parter och intressenter.
- Vi vet att många av fontänhusen strävar mot att nå fler målgrupper, bl.a. UVAS, unga vuxna som varken arbetar eller studerar. Dessa ungdomar är i många fall i en väldigt utsatt situation och behöver stöd, struktur samt sysselsättning. Vi rekommenderar fontänhusen att fortsätta att utveckla sin verksamhet för att nå fler och nya målgrupper där fontänhusen skulle kunna göra skillnad.
- Slutligen vill vi lyfta fram möjligheterna med samverkan tillsammans med olika samordningsförbund. Vi vet att det redan idag finns viss samverkan. Payoff känner väl till samordningsförbundens verksamhet och det är vår uppfattning att denna samverkan skulle kunna utvecklas ytterligare, i syfte att stärka stödet till medlemmarna och för att parterna i förbundet är ansvariga för insatser och samordning av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen.

Inledning

Bakgrund

Sveriges Fontänhus Riksförbund är en del av en världsomfattande organisation med representation i över 30 länder. Runt om i världen finns över 300 fontänhus, vilka stödjer människor som lever med psykisk ohälsa. Sveriges Fontänhus Riksförbund arbetar för att skapa en gemensam plattform för Sveriges 13 befintliga fontänhus samt arbetar för att starta nya fontänhus.

Fontänhusens verksamhet bygger på gemensamma, internationella riktlinjer vilka har utformats av Clubhouse International. Riktlinjerna är en grund för alla fontänhus runt om i världen. Totalt är det 37 riktlinjer, vilka är uppdelade på följande områden; Medlemskap, Relationer, Utrymme, Arbetsinriktade dagen, Anställning, Utbildning, Husets funktioner samt Finansiering, ledning och administration.

Det finns en tydlig tanke med fontänhusens verksamhet att medlemmar ska stödjas till ett liv där de hamnar i ett sammanhang, mår bättre och för de som har förmågan ska medlemmen få stöd till utbildning och arbete.

Psykisk ohälsa är dyr och kostnadskrävande för både individen och samhället. Kostnader uppstår dels i form av förlorat produktionsvärde för de individer som inte klarar av att arbeta. Dels uppstår det kostnader inom vården, kommuner m.fl. för stöd till dessa personer. Men framför allt skapar psykisk ohälsa lidande för individen och deras närstående. De personer som får stöd av Fontänhus mår ibland mycket dåligt.

Fontänhusmodellen har, enligt studier, visat sig vara en väl fungerande modell för psykosocial arbetsrehabilitering. I en studie från National Institute för Mental Health i USA framgår exempelvis att medlemmar i fontänhus upplever mindre stigma, bättre livskvalitet, minskad risk för suicid och större förbättring än i andra rehabiliteringsprogram. Ett bra resultat för individen kan exempelvis vara arbete i någon form eller studier på gymnasie- eller universitetsnivå. Statistik i internationella studier visar att ett bra resultat av fontänhusens verksamhet även kan vara minskat antal vårdtygn, minskad användning av olika sociala insatser samt minskad användning av öppenvårdsinsatser. Genom att medlemmarna får stöd att må bättre och i större omfattning försörja sig själva genom arbete skapar fontänhus positiva samhällsekonomiska effekter.

Uppdraget

Payoff har fått i uppdrag av Sveriges Fontänhus Riksförbund att genomföra en extern utvärdering av fontänhusens verksamhet i Sverige, med fokus på de samhällsekonomiska effekter som verksamheten skapar.

Frågeställningar som ska belysas är exempelvis

- I vilken omfattning kan fontänhus minska medlemmarnas behov av olika stödinsatser från samhället, exempelvis hälso- och sjukvården samt socialtjänst?
- I vilken omfattning kan fontänhusen öka medlemmarnas försörjning genom arbete studier, d.v.s. att medlemmarna på kortare eller längre sikt klarar av att få

och behålla ett lönearbete i någon form? I den utvecklingsprocessen är ofta studier ett viktigt steg för individen.

- Vilka samhällsekonomiska effekter skapar den minskade resursförbrukningen och den ökade produktionen som blir resultatet av att fontänhusens medlemmar mår bättre och kan arbeta mer?

Utifrån dessa frågeställningar ska även en analys göras ur ett strategiskt perspektiv. Denna analys ska ge förklaringar och kompletterande beskrivningar av verksamhetens genomförande, arbetsmetoder, samverkan, resultat och möjliga långsiktiga effekter. Sammantaget kan utvärderingen i nästa steg användas som beslutsunderlag för utveckling av den befintliga verksamheten samt framtida satsningar på nya fontänhus.

Utvärderingens olika delar

Utvärderingen består av följande delar;

- *Utvärdering* av fontänhusens betydelse för medlemmarnas liv och mående
- *Samhällsekonomisk utvärdering* av de konkreta resultat som skapas hos fontänhusens medlemmar i form av att de i ökad omfattning kan försörja sig genom arbete och studier samt att deras behov av stödinsatser från samhället minskar.
- Medlemmarnas berättelser
- *Strategiska reflektioner* utifrån verksamhetsberättelser och strategisk information.
- Rapport och presentation

Metod

Datainsamling, urval och population

Data har samlats in genom en *enkätundersökning* med 92 slumpmässigt utvalda medlemmar, varav 86 medlemmar uppfyllde kravet om att ha haft kontakt med sitt fontänhus minst fem gånger sedan de blev medlemmar. Urvalet har varit slumpmässigt bland de individer som blev medlemmar under året 2018 - 2019. Urvalskriterierna har beslutats i samråd med ett verksamhetsråd från fontänhusen. Verksamhetsrådet har bestått av ordförande i Sveriges Fontänhus Riksförbund, klubbhuschefer från två fontänhus, samt medlemmar från två fontänhus.

Data har även samlats in genom *djupintervjuer* med medlemmar. Totalt har 13 medlemmar intervjuats, en från vardera av de 13 fontänhusen. Intervjuerna har skett under oktober 2021. Dessa intervjuer har inte haft som syfte att vara underlag för statistiska analyser. Istället har syftet varit att utvärderarna ska få en djupare kunskap om fontänhusens verksamhet och vad den betyder för medlemmarnas liv. Urvalet har därför skett genom att klubbhuschefer har valt ut medlemmar, vilka de vet har en omfattande erfarenhet av fontänhusens verksamhet och som varit villiga att ställa upp för att dela med sig av denna kunskap till utvärderarna.

Intervjuerna har genomförts i form av semistrukturerade samtal. Det betyder att utvärderarna har haft ett antal frågeställningar att utgå ifrån, men att medlemmarna har varit fria att berätta vad de tycker är viktigt och stort fokus har legat på att ställa följdfrågor utifrån vad medlemmarna har berättat.

Dessutom har vi tagit del av *verksamhetsberättelserna* från huvuddelen av fontänhusen, avseende verksamhetsåret 2020. *Djupintervjuer* har även gjorts med tre *klubbhuschefer*.

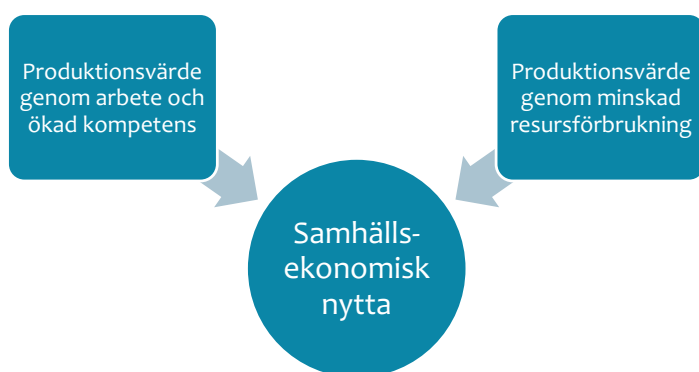
Samhällsekonomisk nytta

Inom ramen för utvärderingen ska en samhällsekonomisk effektutvärdering göras. *Syftet* är att beskriva samhällsekonomiska effekter av att arbeta på det sätt som fontänhusen gör för att stötta sina medlemmar. *Målet* är att beslutsfattare, personal, medlemmar och övriga berörda skall få ökad förståelse för värdet av sociala investeringar samt ökad kunskap om de värden som skapas av fontänhusen.

Den samhällsekonomiska utvärderingen ska visa på i vilken omfattning som de resurser som satsas i fontänhusen skapar samhällsekonomiska effekter genom att stödja medlemmarna så att de mår bättre samt att de i högre grad kan leva ett bra och självständigt liv där de i ökad grad klarar av att försörja sig själva och minskar sin förbrukning av offentliga resurser.

Modell för utvärdering av ekonomisk nytta

De monetära värdena samlas under begreppet samhällsekonomisk nytta och består av den ökade produktion som medlemmarna kan skapa med hjälp av det stöd som de får från fontänhusen. Den ökade produktionen skapas genom att fontänhusen ökar medlemmarnas möjligheter att, på kort eller på längre sikt, få ett arbete som leder till ökad grad egenförsörjning och ett bättre mående. Detta värde kan delas upp i flera delar. Dels att medlemmar över huvud taget kan ta steget in på arbetsmarknaden, alternativt öka sin tjänstgöringsgrad. Det betyder att de kan öka den tid de utför ett arbete som de får lön för. Dels består värdet i att medlemmar genom stöd får ökade förutsättningar att utföra ett mer kvalificerat arbete än de hade kunnat utföra utan stödet. Slutligen består värdet av att medlemmarna mår bättre och därigenom förbrukar mindre samhällsresurser, exempelvis vård. Alla dessa delar bidrar till att medlemmen kan medverka till ett ökat samhällsekonomiskt värde.

Figur 1. Samhällsekonomisk nytta skapas genom mer arbete, ökad kompetens samt mindre resursförbrukning

Med modellen ovan beskriver vi värdet av den samhällsekonomiska stegförflyttning som medlemmarna klarar av att göra med stöd från fontänhusen. Den ekonomiska stegförflyttningen beskriver både den totala effekten och fördelningen mellan olika aktörer i samhället.

Fontänhusens betydelse för medlemmarnas liv och mående

Inom ramen för utvärderingen har en enkätundersökning gjorts med slumpvis utvalda medlemmar. Frågorna i enkätundersökningen har fokuserat på vilken effekt fontänhusets stöd har skapat i medlemmarnas liv; dels hur det har påverkat deras mående och dels hur det har påverkat medlemmarnas möjligheter till arbete och studier.

Resultaten från enkätundersökningen är uppdelade i fyra olika avsnitt i detta kapitel. I avsnitt 1 redovisas det totala resultatet för hela populationen på de olika frågorna avseende mående, försörjning och resursbehov före medlemmarna fått stöd från fontänhus. I avsnitt 2 redovisar vi motsvarande frågor efter att den totala populationen medlemmar har fått stöd från fontänhusen. I avsnitt 3 redovisar vi medlemmarnas mående före och efter stöd från fontänhus uppdelat på kön, ålder och utbildning. Avslutningsvis i avsnitt 4 redovisar vi medlemmarnas försörjning före och efter att de fått stöd från fontänhus uppdelat på utbildningsnivå.

I rapportens bilagedel redovisar vi även fördelningen på bakgrundsvariabler.

Avsnitt 1. Mående, försörjning och behov av olika resurser året innan kontakt med fontänhus

Nedan presenterar vi svaren på de frågor som behandlar medlemmarnas mående, försörjningssituation och behov av olika stödresurser innan de fick kontakt med fontänhus.

Hur mådde du mesta delen av tiden innan du fick kontakt med fontänhus?

Den första frågan handlade om hur medlemmarna mådde under tiden innan de tog kontakt med fontänhus.

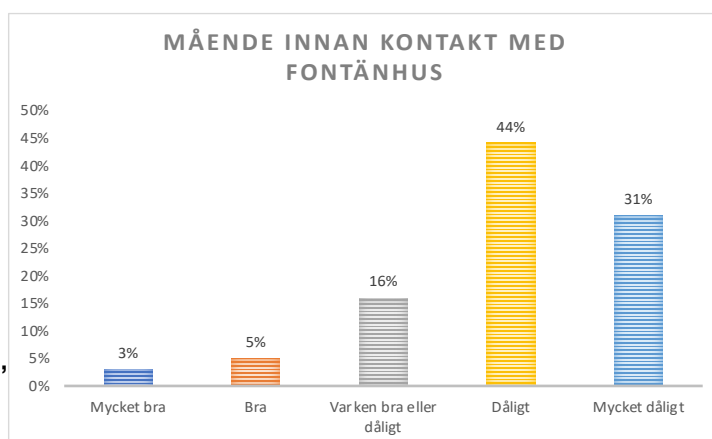
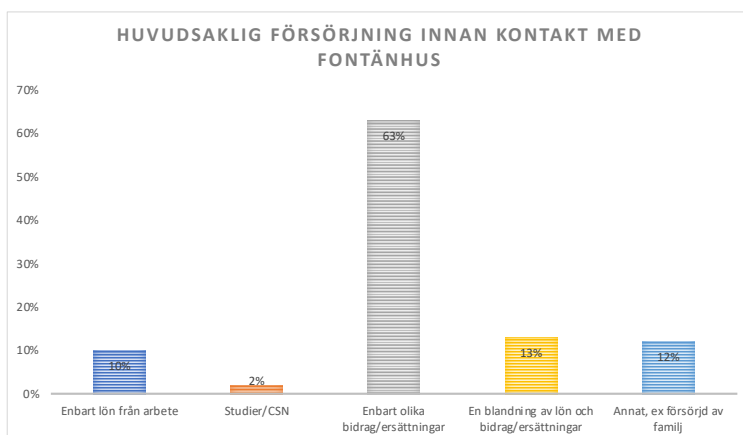

Diagram 1. Medlemmarnas mående tiden innan kontakt togs med fontänhus

Tre fjärdedelar av respondenterna uppgav att de mådde dåligt eller mycket dåligt tiden innan de fick kontakt med fontänhus. Endast åtta procent uppgav att de mådde bra eller mycket bra, varav tre procent mycket bra. Kan därmed konstatera att populationen har en omfattande ohälsa innan de får stöd från fontänhusen.

Hur försörjde du dig innan du fick kontakt med fontänhus?

Syftet med denna fråga var att kartlägga hur medlemmarna försörjde sig under tiden innan de fick stöd från fontänhusen.

Diagram 2. Vilken var min huvudsakliga försörjning innan jag fick kontakt med fontänhus

Den i särklass vanligaste formen av försörjning var genom olika bidrag och ersättningar, drygt tre fjärdedelar om vi räknar in Blandningen av lön och bidrag. Var tionde hade enbart lön som försörjningsform medan 12 procent försörjdes av familj, anhöriga eller genom sparande medel. Bedömningen är att medlemmarna i populationen lever i ett stort ekonomiskt utanförskap, där få medlemmar har något arbete eller studerar.

Försörjning enbart med lön från arbete

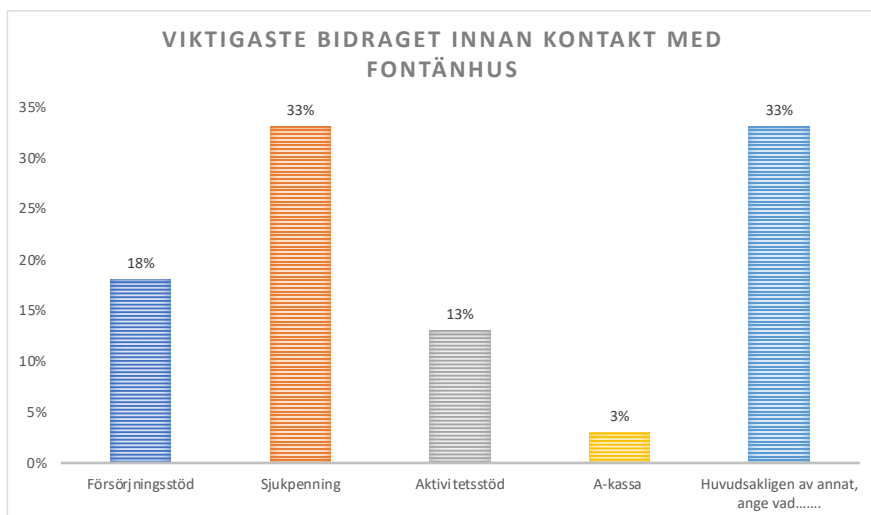
Av de individer som klarade av att försörja sig enbart med lön från arbete, hade den absoluta merparten av individerna en subventionerad anställning. De som försörjde sig genom lön från arbete hade generellt låga löner. Det betyder att även om ett antal av medlemmarna har någon form av lönearbete innan de fick stöd från fontänhusen så hade de begränsade inkomster och skapade begränsade produktionsvärden.

Försörjning via studiemedel

Enbart två procent uppgav att de studerade/hade försörjning från studier före de fick stöd från sitt fontänhus. Bedömningen är därför att det var väldigt få bland medlemmarna som var i en process där de var på väg att stärka sin ställning i samhället och på arbetsmarknaden.

Försörjning via olika bidrag/ersättningar

Den absoluta merparten av alla individer i den utvärderade populationen uppgav att deras huvudsakliga försörjning bestod av olika typer av bidrag eller ersättningar under perioden före de fick stöd från fontänhusen. Som framgår av tabellen nedan var sjukpenning den vanligaste försörjningsformen. Försörjningsstöd och sjukpenning svarade tillsammans för över hälften av medlemmarnas försörjning (avser gruppen som enbart hade försörjning av bidrag och ersättningar).

Diagram 3. Vilket var det viktigaste bidraget innan jag fick kontakt med fontänhus

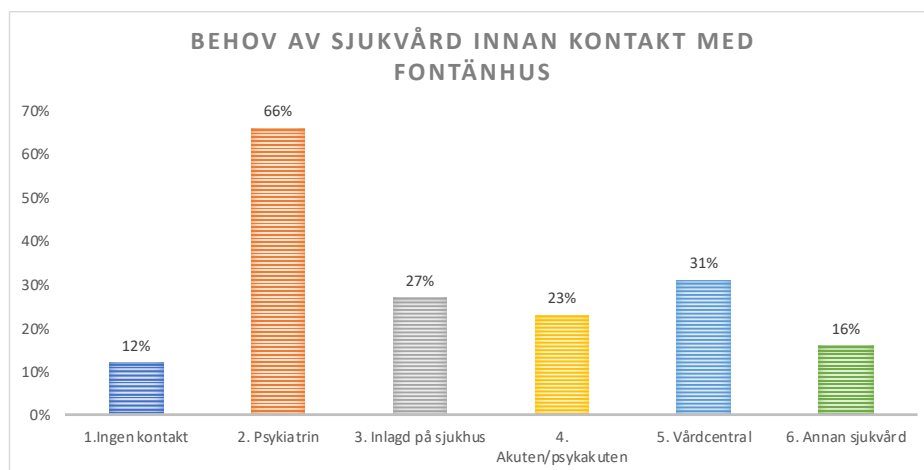
För gruppen ”Huvudsakligen av annat” var det i särklass vanligaste svaret Sjukersättning och därefter Pension.

En blandning av lön och bidrag/ersättningar

Drygt tio procent av den totala populationen uppgav att de försörjdes av en blandning av lön och bidrag/ersättning innan de fick stöd av fontänhusen. En stor majoritet i denna grupp uppgav att de arbetade deltid utan lönebidrag i kombination med sjukpenning.

Hur såg ditt behov av olika typer av sjukvård ut året innan du fick kontakt med fontänhus?

För att få en uppfattning kring populationens resursförbrukning har respondenterna svarat på frågor kring deras förbrukning av sjukvård. Respondenterna angav via sex olika svarsalternativ i vilken utsträckning de sökt vård året innan de fick stöd från fontänhusen. Det var möjligt att välja flera svarsalternativ.

Diagram 4. Vilket var ditt behov av olika typer av sjukvård året innan du fick kontakt med fontänhus. Flera alternativ kunde väljas när medlemmarna besvarade frågan.

Bland uppgifterna kring hur mycket sjukvård respondenterna förbrukande sticker kontakten med psykiatrin ut. Två tredjedelar av alla respondenter uppgav att de var i behov

av stöd från psykiatrin innan de fick stöd från fontänhus. Det är också en fjärdedel av respondenterna som angav att de varit inlagda på sjukhus alternativt besökt akuten/psykakuten året innan de fick kontakt med fontänhuset. Av samtliga respondenter var det bara drygt en tiondel som uppgav att de inte haft någon kontakt alls med vården.

Hade kontakt med psykiatrin

En mycket stor andel av respondenterna, drygt 65 procent, uppgav att de haft kontakt med psykiatrin innan de fick stöd från fontänhusen. Hälften av dessa hade mer än tio besök under året, dvs att respondenterna behövde stöd från psykiatrin ungefär en gång i månaden eller mer.

Inlagd på sjukhus

Drygt 25 procent av respondenterna uppgav att de hade varit inlagda på sjukhus året innan de fick stöd från fontänhusen. Utav dessa anger 80 procent att de legat inne på sjukhus mer än tio dygn. Flera medlemmar förbrukar mycket stora mängder sjukhusvård, ända upp till 120 dygn på ett år.

Besökte akuten/psykakuten

En fjärdedel av medlemmarna hade behov av att besöka akuten eller psykakuten före de fick stöd från fontänhusen. Alla respondenter i denna grupp uppgav dessutom detta i kombination med (bland annat) kontakt med psykiatrin. Den vanligaste frekvensen låg på mellan två och fem besök under året.

Besökte vårdcentral/hälsocentral

Cirka en tredjedel av alla respondenter hade besökt vårdcentral/hälsocentral året innan de fick stöd av fontänhusen. Merparten av respondenterna uppgav att man i genomsnitt besökte vårdcentral upp till en gång i månaden.

Annan sjukvård, ange vad

För att fånga upp även andra typer av vårdförbrukning fanns möjlighet för respondenterna att ange svarsalternativet "Annan sjukvård, ange vad". Drygt femton procent av respondenterna hade sökt annan typ av vård. Följande kommentarer beskriver denna vårdförbrukning;

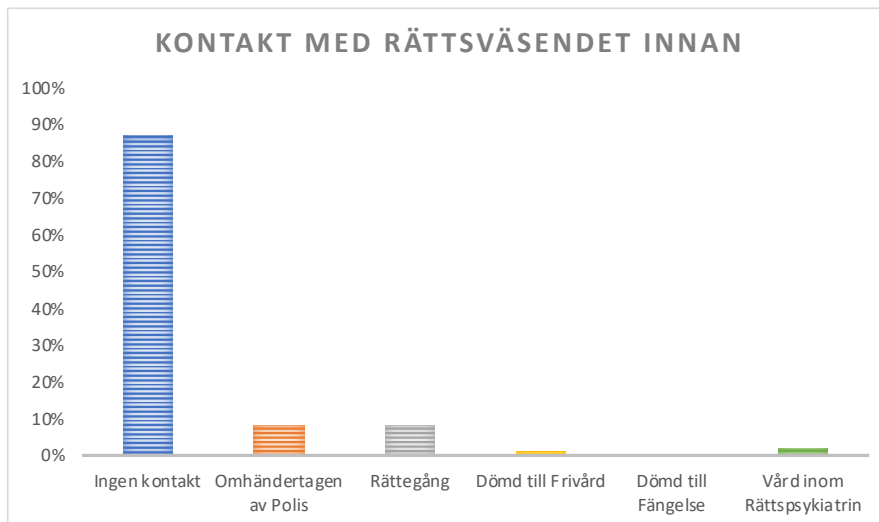
- Vuxenhabiliteringen
- Substitutionsmottagning. Gick även hos psykolog där
- Diabetesmottagning (typ 2).
- Beroendemottagning
- Samtal med psykolog på privat klinik
- Sjukgymnastik och fotoperationer
- Har haft kontakt med flera olika kliniker, vad gäller somatiska sjukdomar, sedan många år tillbaka
- Låg inne på akuten, rehab
- Rättspsyk.
- Reumatologen, hjärtmottagning
- Var inlagd på behandlingshem för alkoholmissbruk

Den generella bedömningen, utifrån uppgifterna ovan, är att medlemmarna som kommer till fontänhusen mår dåligt eller mycket dåligt och förbrukar stora resurser inom vården innan de får stöd från fontänhusen. Många i populationen förbrukar även vård i många olika former och på många olika ställen.

Hur såg ditt liv ut innan du fick kontakt med fontänhus – hade du kontakt med polis, domstol eller kriminalvård?

För att få ytterligare förståelse och underlag för populationens förbrukning av samhällsresurser har utvärderingen ställt frågor kring kriminalitet. Frågan kartlägger respondenternas kontakt med polis och rättsväsendet. Även här var det möjligt att välja flera svarsalternativ, totalt sett tio svarskombinationer.

Diagram 5. Hade du kontakt med polis, domstol eller kriminalvård året innan du fick kontakt med fontänhus

Har inte blivit gripen av polis, deltagit i rättegång eller blivit dömd till frivård eller fängelse

Den absoluta majoriteten av respondenterna uppgav att de inte haft någon kontakt med rättsväsendet innan de fick stöd från fontänhusen.

Har blivit omhändertagen eller gripen av polis

En mindre grupp uppgav att de har blivit omhändertagna eller gripna av polis. När de sedan ombes beskriva omfattningen uppgav respondenterna att det enbart har hänt vid ett tillfälle.

Har deltagit i rättegång

En mindre grupp uppgav även att de har deltagit i rättegång och även här skedde det endast vid ett tillfälle.

Har blivit dömd till frivård

En person uppgav att den blivit dömd till frivård.

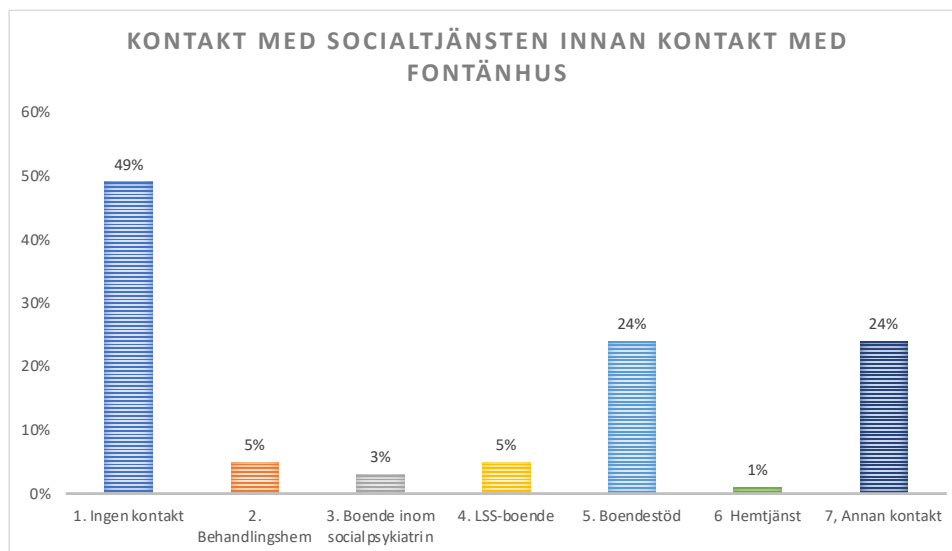
Har blivit dömd till vård inom rättspsykiatri

Två personer uppgav att de blivit dömda till vård inom rättspsykiatri.

Generellt är bedömningen att kontakt med polis, rättsväsende och kriminalvård är begränsad för populationen, dvs resursförbrukningen är liten. Men för de två personer som blir dömda till vård inom rättspsykiatri genereras omfattande kostnader. Men för den genomsnittliga populationen är dessa kostnader relativt begränsade.

Hur såg ditt liv ut året innan du fick kontakt med fontänhus – hade du kontakt med socialtjänsten i din kommun?

För att få kunskap om populationens förbrukning av kommunala resurser har utvärderingen ställt frågor kring kontakten med socialtjänsten. Kontakt med socialtjänsten kan man ha utifrån olika behov och därför har denna fråga sju olika svarsalternativ. Det är även möjligt att ha flera olika behov av socialtjänst och därmed kunna besvara med flera alternativ.

Diagram 6. Hade du kontakt med socialtjänsten året innan du fick kontakt med fontänhus. Flera alternativ kunde väljas när medlemmarna besvarade frågan.

Hälften av respondenterna svarar att de inte har haft någon kontakt med socialtjänsten alls. Den andra hälften har en eller flera kontakter med socialtjänsten. Främst bestod socialtjänstens insatser av boendestöd eller stöd i form av olika typer av boenden. En relativt stor post var också ”Annan kontakt”, vilken beskrivs enligt nedan.

Hade annan kontakt med socialtjänsten

Utöver de andra alternativen uppgav var fjärde person någon annan kontakt med socialtjänsten, såsom;

- Återfallsprevention
- Ekonomiskt bistånd, för att täcka upp till existensminimum
- Kontaktperson
- Kontakt med vuxenheten
- God man
- Kontaktperson inom socialpsykiatrin.
- Vuxenbehandlare Individ & Familj

Bedömningen är att vissa individer har en relativt omfattande kontakt och stöd från socialtjänsten, men att ungefär hälften inte har någon kontakt alls med socialtjänsten. Samtidigt finns flera personer med komplex problematik, vilken behöver stöd från flera olika verksamheter. Både inom socialtjänsten och i kombination med exempelvis sjukvården.

Avsnitt 2. Mående, försörjning och behov av olika resurser efter att medlemmen fått stöd från fontänhusen

Detta avsnitt avser frågor tiden efter att medlemmen fått stöd från fontänhusen. Svaren beskriver således den stegförflyttning som medlemmarna har gjort från att de tog kontakt med fontänhusen till hur de mår och försörjer sig cirka två år senare. De första två frågorna fokuserar på medlemmarnas mående och de följande frågorna fokuserar på hur deras behov av olika stödresurser har påverkats.

Hur mår du idag jämfört med hur du mätte innan du fick kontakt med fontänhus?

Nedan redovisar vi svaren på frågor där medlemmarna själva får skatta sitt mående i förhållande till tiden innan de fick kontakt och stöd från fontänhusen.

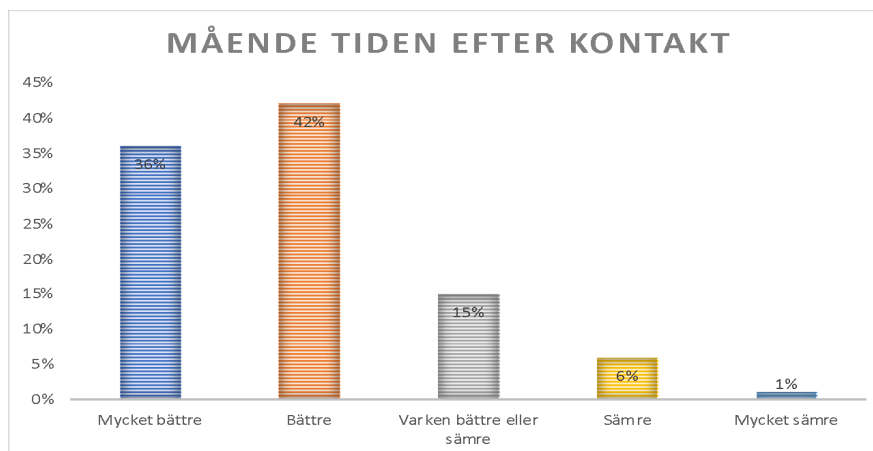

Diagram 7 Medlemmarnas mående tiden efter att de fått stöd från fontänhus

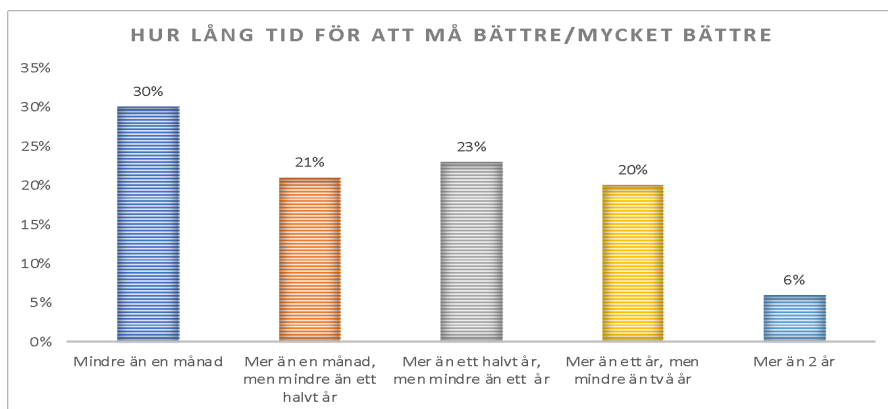
Måendet som personerna upplever idag, dvs. efter att de har fått stöd från fontänhusen, skulle i frågan jämföras med måendet som personerna upplevde innan sin kontakt med fontänhus. I Föreläget berättade tre fjärdedelar att de mätte dåligt eller mycket dåligt tiden innan sin kontakt med fontänhus.

I Efterläget bedömer fyra av fem att de mår bättre eller mycket bättre efter att de ha fått stöd av fontänhusen. Endast en mindre grupp upplever att de mår sämre idag jämfört med när de tog kontakt med fontänhusen. Det finns även en grupp som trots att de fått stöd från fontänhusen under två år upplever sitt mående som oförändrat.

Den generella bedömningen är att medlemmarna i stor utsträckning skattar att de har förbättrat sitt mående med stöd av fontänhusen.

Hur länge tyckte du att det tog innan du mätte ”Bättre” alternativt ”Mycket bättre” efter att du fick stöd från fontänhus?

Den stora grupp som upplevt en förbättring av sitt mående (se föregående tabell) fick även uppge hur lång tid de ansåg att det tog innan förbättringen inträffade. Fem svarsalternativ, från mindre än en månad till mer än 2 år fanns som svarsalternativ.

Diagram 8. Den tid det tog innan medlemmarna mådde "Bättre" alternativt "Mycket bättre" efter att de fick stöd från fontänhus

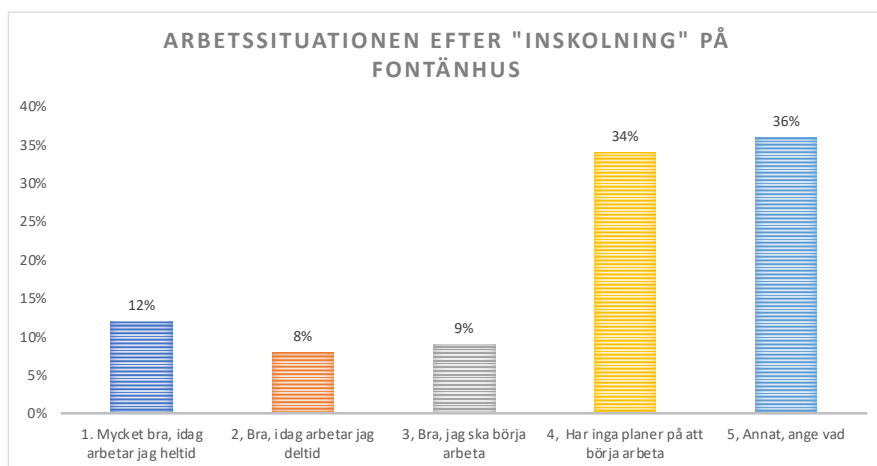
Merparten av respondenterna menade på att deras mående började förbättras redan inom en månad. Totalt uppger mer än 90 procent av respondenterna att deras mående börjar förbättras inom det de två första åren som de får stöd från fontänhusen.

Trots att medlemmarna beskriver att de i Föreläget har en omfattande problematik, de mår dåligt och är i behov av att omfattande stöd från samhället, tar det i många fall bara en till sex månader innan de upplever en förbättring.

Den generella bedömningen är att det stöd som fontänhusen ger till sina medlemmar har en tydlig och positiv inverkan på deras mående. Förbättringen inträffar dessutom relativt snabbt. Inom två år har i princip alla som fått stöd från fontänhusen förbättrat sitt mående på ett betydande sätt.

Hur ser din arbetssituation ut idag?

Huruvida personernas arbetssituation förändrats fick de förtydliga genom att även ange om de arbetar deltid eller heltid.

Diagram 9. Medlemmarnas arbetssituation idag

Två år efter att de tog kontakt med fontänhusen är det knappt en tredjedel som har börjat arbeta eller ska börja arbeta. Detta är en tydlig förbättring jämfört med innan medlemmarna fick stöd från fontänhusen. Av dessa jobbar varannan med lönebidrag och varannan antingen utan lönebidrag eller så är de osäkra på huruvida de har lönebidrag. Av de som arbetar har även den genomsnittliga lönen ökat.

Samtidigt vill utvärderingen lyfta fram att en tredjedel av medlemmarna svarar att de i dagsläget inte har några planer på att börja arbeta. Generellt står medlemmarna i fontänhusen långt från arbetsmarknaden när de tar kontakt med husen. Utvärderingen har inte något underlag för att bedöma hur stor andel av dessa som har någon typ av framtida arbetsförmåga. Men eftersom en så pass stor andel av respondenterna anger att dom inte ingår i någon aktiv process mot arbete eller studier vill vi lyfta fram denna grupp i utvärderingen. Här kan det finnas en stor potential för framtida stegförflyttningar, förutsatt att medlemmen får ett individuellt anpassat stöd.

Den sista tredjedelen anger "annat". De som har angivit "annat" beskriver detta med kommentarer. Utav dessa svar tolkar vi att två av tre medlemmar i denna grupp är "aktiva" och att de i någon form är på väg mot arbete. Denna tolkning gör vi utifrån följande kommentarer;

Aktivt arbetssökande

- Arbetstränar eller ska börja arbetsträna
- Studerar eller ska börja studera
- Vill börja arbetsträna eller studera
- Jobbcoach hos arbetsförmedlingen.
- Pensionerad men jobbar på fontänhuset

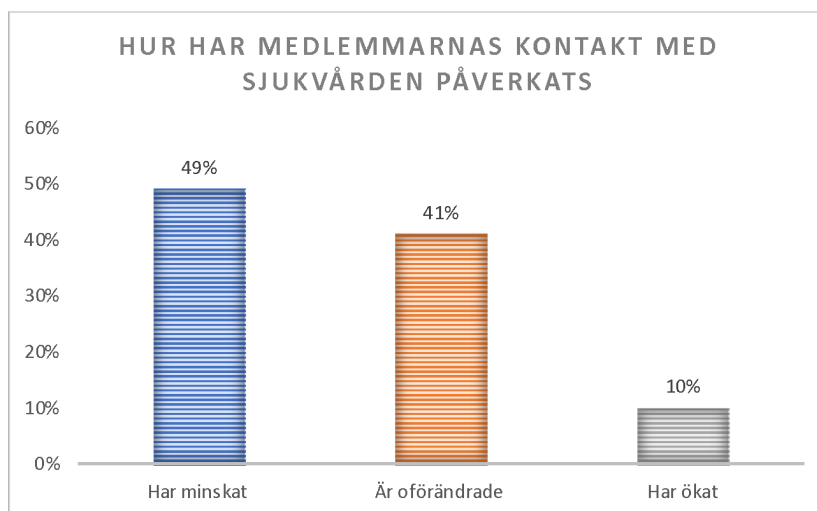
Men det finns även några medlemmar som vi tolkar som "passiva" utifrån följande kommentarer:

- Sjukpensionär
- Kan inte arbeta pga somatiska sjukdomar
- Daglig sysselsättning
- Går till fontänhusen, men inte aktiv att söka arbete eller studier
- Pensionär
- Aktivitetsersättning
- Fortsatt sjukskriven. Ingen anställning

Bedömningen är att dessa personer i dagsläget inte aktivt är på väg mot egenförsörjning genom arbete.

Hur mycket kontakt med sjukvården har du idag?

I denna fråga ombads respondenterna att jämföra sin frekvens av kontakt med sjukvården från tiden innan fontänhuset med hur det ser ut idag.

Diagram 10. Medlemmarnas kontakt med sjukvården idag jämfört med tiden innan de fick stöd av fontänhusen

Varannan person uppger minskade behov av vård efter att de har fått stöd från fontänhusen. Av de som minskat i behov kommenterades;

- Mindre kontakt med psykiatrin
- Depressionen blev gradvis bättre av att gå till fontänhuset samtidigt som jag åt medicin för den. Då behövde jag inte träffa läkare särskilt ofta.
- Har mindre kontakt hos psykiatrin då huset hjälper mig mycket med min rehabilitering.
- Min kontakt med psykolog har avslutats. Har fått en kurator inom psykiatrin i stället.

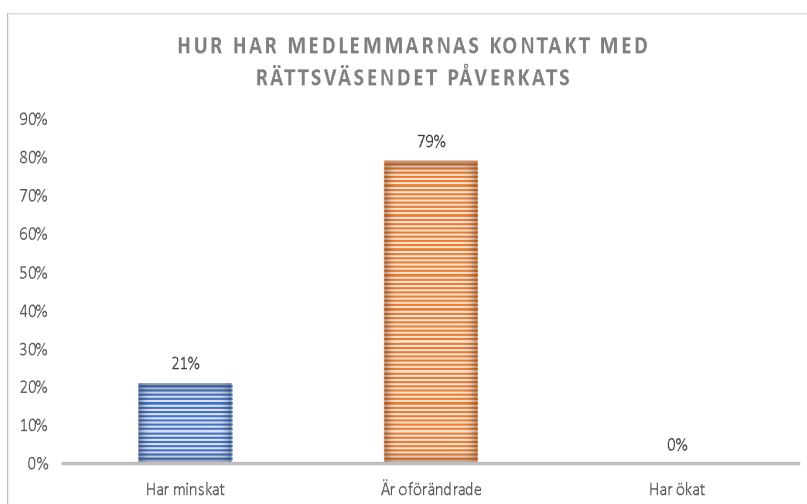
En mindre grupp anger att deras stöd från sjukvården har ökat. Av de vars behov ökat lämnades följande kommentarer;

- Efter att ha kontakt med fontänhuset har jag blivit bättre på att sätta ord på mitt mående. Jag har också fått stöd med att ta kontakt med sjukvården för att få hjälp med mitt mående.
- Har fått kontinuerlig kontakt med en psykolog på psykiatrin.
- Har gått på antabus i drygt elva månader. Först gick jag dit tre ggr/vecka och nu går jag dit två ggr/vecka.
- Hälsoskäl fysiskt

Bedömningen är att de som har minskat behov av stöd från sjukvården idag mår så pass mycket bättre att det klarar sig med det minskade stödet. Av de som har ökat vårdbehov signalerar kommentarerna att det ökade stödet från vården primärt beror på att de nu har fått rätt stöd från sjukvården, vilket de inte fick innan stödet från fontänhusen fanns.

Hur mycket kontakt med polis, rättegångar och kriminalvården har du idag?

En jämförande fråga i frekvensen kontakt med rättsväsendet innan och efter kontakten med fontänhus.

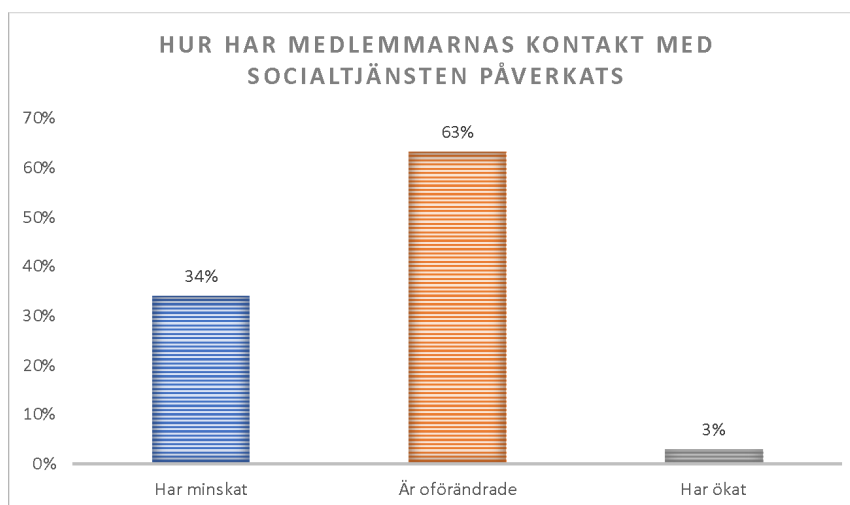

Diagram 11. Medlemmarnas kontakt med rättsväsendet idag

Den stora majoriteten besvarade med att deras kontakt med rättsväsendet var oförändrat och inte någon besvarade frågan med att kontakten ökat. Var femte uppgav att kontakten minskat.

Hur mycket kontakt med socialtjänsten har du idag?

Frågan berör om kontakten med socialtjänsten minskat, är oförändrad eller ökat under perioden efter fontänhuset jämfört med innan.

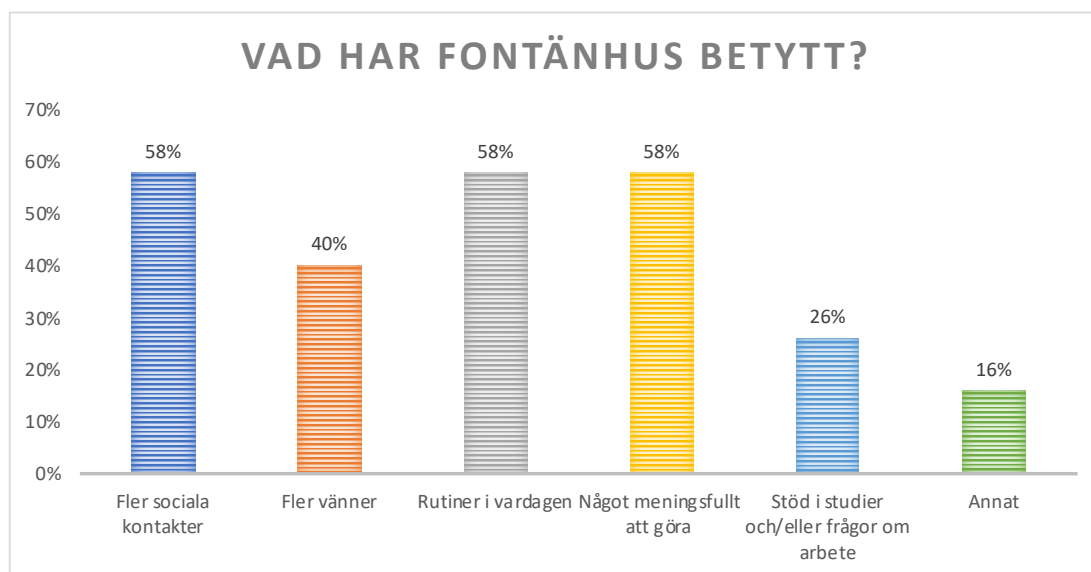
Diagram 12. Medlemmarnas kontakt med socialtjänsten idag jämfört med tiden innan de fick stöd av fontänhusen

Kontakten med socialtjänsten hade minskat eller var oförändrad för den absoluta merparten av medlemmarna, varav en tredjedel har minskat och två tredjedelar är oförändrade. Några av kommentarerna lyder;

- Då jag fått en anställning så är jag ej längre i behov av socialtjänsten.
- Boendestöd har glesast ut. Från början hade jag 2 ggr/v. Minskat successivt och har nu en gång per månad.
- Jag har inte längre boendestöd.
- Socialtjänsten. Tidigare ingen kontakt nu har jag träffat dem ibland.

Vad har fontänhuset betytt för dig?

I den avslutade frågan i enkäten ombeds respondenterna att göra en övergripande bedömning av vad fontänhuset betytt för medlemmarna. Respondenterna kunde välja mellan sex olika alternativ.

Diagram 13. Medlemmarnas åsikt om vad fontänhuset betytt för dem i deras liv. Flera alternativ kunde väljas när medlemmarna besvarade frågan.

Merparten av medlemmarna uppger att fontänhusen har gett möjligheter till fler sociala kontakter, rutiner i vardagen samt något meningsfullt att göra. En stor grupp uppger också att de har fått fler vänner genom att de är medlemmar på ett fontänhus.

En av fyra uppger att de har fått stöd för att närma sig studier och/eller arbete. Dessutom beskriver en sjättedel att de genom fontänhusen har fått betydelsefull hjälp enligt följande:

- Fått mycket hjälp med vårdkontakter.
- Stöd i min behandling
- En yrkesidentitet, fått upptäcka hur kompetent jag är
- En känsla av samhörighet, känna mig mindre misslyckad.
- Jag har fått insyn i en underbart vacker och omtänksam värld. Att det finns själar som bryr sig om alla människor i vårt samhälle. På riktigt.
- Ett sammanhang att återvända till
- Ett starkt nätverk som stärker mitt värde som människa i samhället, som litar och tror på mig och ser min potential för vidare jobb och studier.
- Stärkt min självkänsla, att jag duger, känt mig uppskattad och viktig.
- Handledning hos studieenheten har varit bra
- I used to attend the pomodoro study sessions and the procrastination group which really helped during my studies. I was especially important during covid
- Har hittat en trygg vuxen att anförtro mig åt. Vi jobbar tillsammans för att hitta en väg för mig till en givande sysselsättning.
- Självförtroende, ...! Tränat upp tidigare kunskaper.
- Mer aktivt liv, fått pröva på tillsammans med andra i olika former.
- Någon som man kan prata med om alla sorts problem (studier och privat) eller bara träffa, prata, fika

Bedömningen, utifrån de svar som respondenterna har lämnat, är att deras kontakter och det stöd som de har fått från fontänhusens personal och andra medlemmar har varit mycket betydelsefullt. Respondenterna har både fått ett socialt bättre liv och de har fått konkret stöd för att både må bättre och att närma sig arbete och studier.

Avsnitt 3. Medlemmarnas mående före och efter kontakt med fontänhus uppdelat på kön, ålder och utbildning

I avsnittet nedan beskriver vi motsvarande information som ovan, men vi redovisar den utifrån bakgrundsvariablerna kön, ålder och utbildning.

Hur mätte du mesta delen av tiden innan du stöd från fontänhus, uppdelat på kön

Den första frågan handlade om hur medlemmarna mätte under tiden innan de fick kontakt med fontänhus. Nedan ser vi hur svaren fördelas utifrån kön.

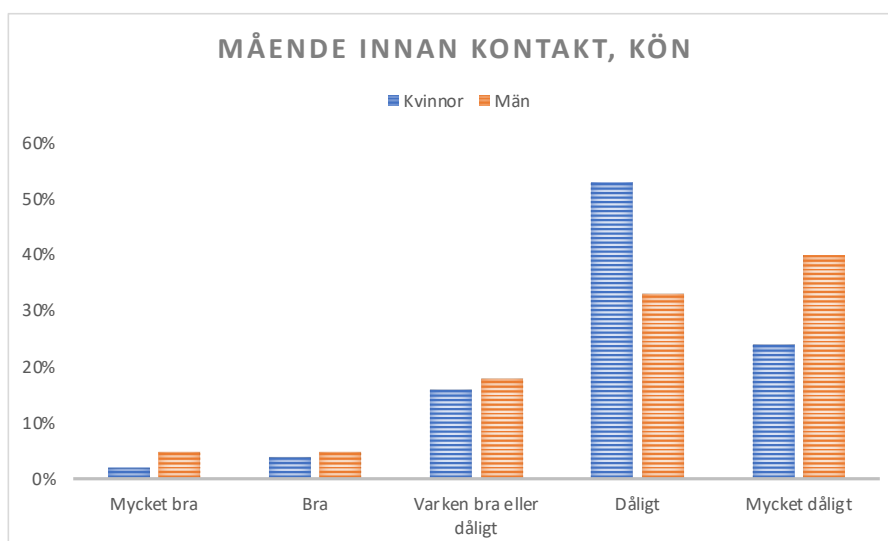
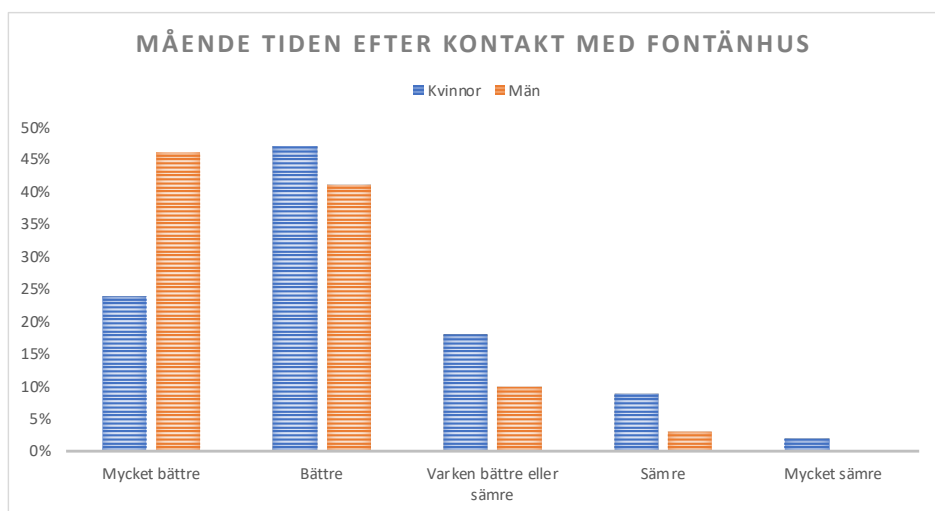

Diagram 14. Medlemmarnas mående tiden innan kontakt togs med fontänhus

Tre fjärdedelar av respondenterna uppgav att de mätte dåligt eller mycket dåligt tiden innan de fick kontakt. Kvinnor och män mätte i stor utsträckning likadant. Kvinnor uppgav i större utsträckning att dom mätte "Dåligt" medan män i större utsträckning uppgav att de mätte "Mycket dåligt".

Hur mår du idag jämfört med hur du mätte innan du fick kontakt med fontänhus, uppdelat på kön

Måendet hos medlemmarna idag, jämfört med tiden innan de fick kontakt och stöd från fontänhuset.

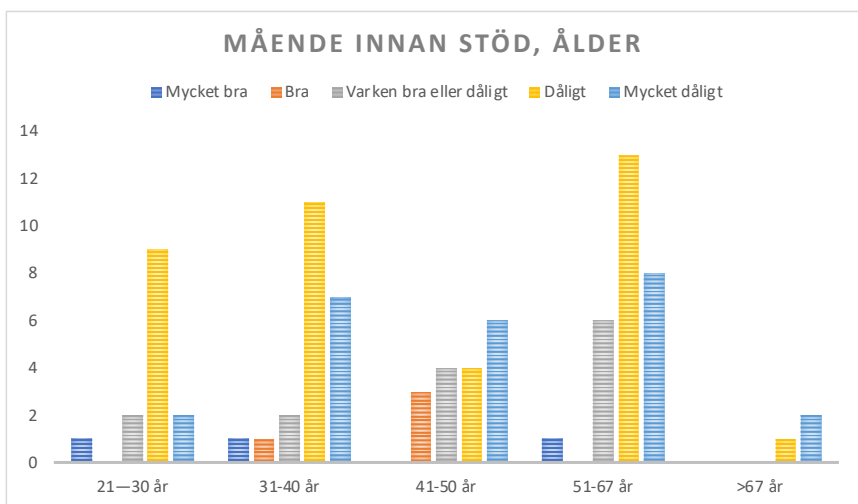
Diagram 15. Medlemmarnas mående tiden efter kontakt med fontänhus uppdelat på kön

Vi kan se att både kvinnor och män upplever en tydlig förbättring i måendet när de får stöd av fontänhusen. Kvinnor upplever i större omfattning en förbättring inom kategorin ”Bättre” och männen upplever i större omfattning en förbättring i kategorin ”Mycket bättre”.

Det är som vi har redovisat tidigare en mycket stor andel av medlemmarna som anger att deras mående förbättras när de får stöd av fontänhusen. Hos kvinnor återfinns generellt en förbättring i måendet hos drygt sju av tio medan det hos männen återfinns en generell förbättring hos knappt nio av tio. Det är en mycket liten andel av både kvinnor och män som upplever ett försämrat mående i dagsläget jämfört med innan de fick stöd från fontänhusen.

Hur mådde du mesta delen av tiden innan du fick kontakt med fontänhus, uppdelat på åldersgrupper

Svaren på frågan om hur medlemmarna mådde under tiden innan de fick kontakt med fontänhus uppdelade på olika åldersgrupper redovisas i diagrammet nedan.

Diagram 16. Medlemmarnas mående tiden innan stöd från fontänhus, antal per ålder

Tre fjärdedelar av respondenterna uppgav att de mådde dåligt eller mycket dåligt tiden innan de fick kontakt med fontänhus. Den äldsta åldersgruppen, äldre än 67 år, är den

som mår sämst. Där anger samtliga att de mår dåligt eller mycket dåligt, med en tung övervikt på mycket dåligt. Åldersgruppen 41-50 år har den jämnaste fördelningen av mående, men där det samtidigt finns en stor grupp som anger att det mår mycket dåligt.

Hur mår du idag jämfört med hur du mådde innan du fick stöd från fontänhus, uppdelat på åldersgrupper?

Tabellen nedan beskriver hur medlemmarnas mående påverkades uppdelat i fem olika ålderskategorier.

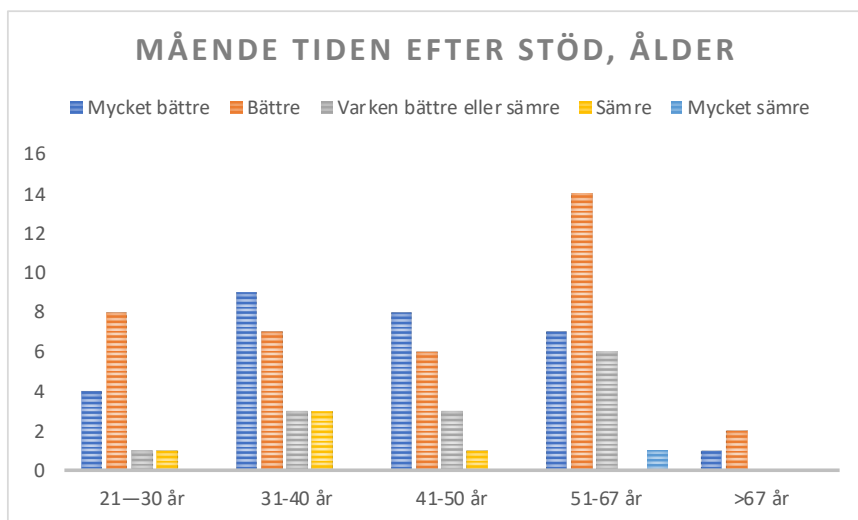

Diagram 17. Medlemmarnas mående tiden efter stöd från fontänhus, antal per ålder

Samtliga åldersgrupper uppvisar tydliga förbättringar i måendet idag, jämfört med innan de fick stöd från fontänhusen. Fyra av fem medlemmar mår ”bättre” eller ”mycket bättre”. Hos gruppen över 67 år mår alla medlemmar bättre, medan det hos gruppen 31 till 40 år är drygt tre av fem som uppger samma förbättring.

Hur mådde du mesta delen av tiden innan du fick kontakt med fontänhus, uppdelat på hög- och lågutbildade

Med ”högutbildade” avser vi de medlemmar som uppger att de har minst avslutade gymnasiestudier med godkända betyg.

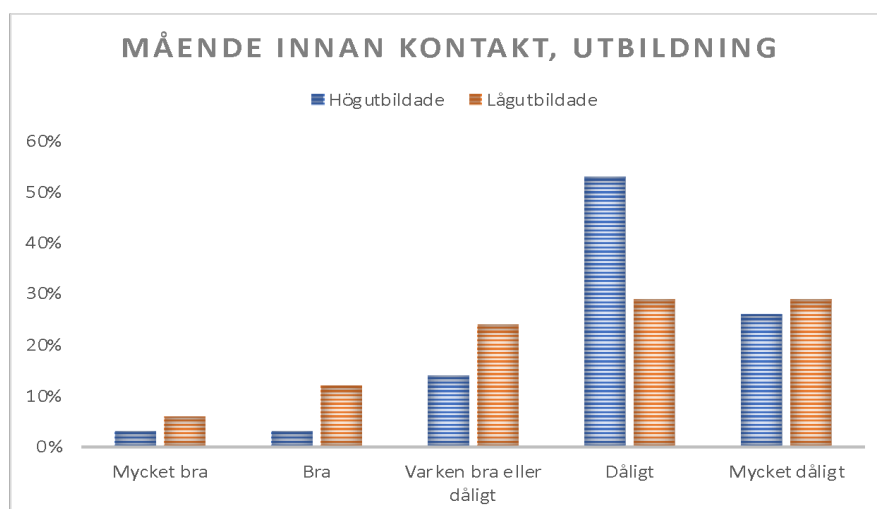
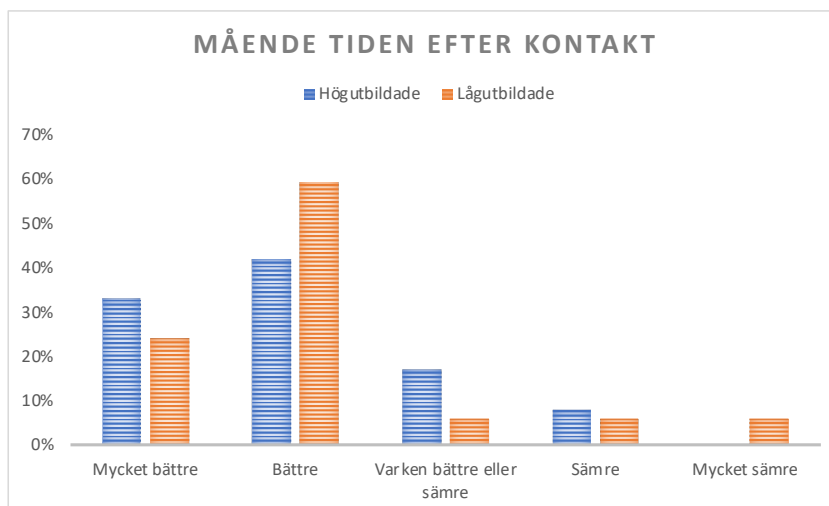

Diagram 18. Medlemmarnas mående tiden innan de fick kontakt med fontänhus, uppdelat på hög- och lågutbildade

Tre fjärdedelar av respondenterna uppgav att de mår dåligt eller mycket dåligt tiden innan de fick stöd av fontänhusen. Generellt finns i gruppen med högutbildade en högre andel med sämre mående jämfört med gruppen lågutbildade. I gruppen högutbildade är det cirka 80 procent som mår dåligt eller mycket dåligt. I gruppen med lågutbildade är motsvarande siffra knappt 60 procent.

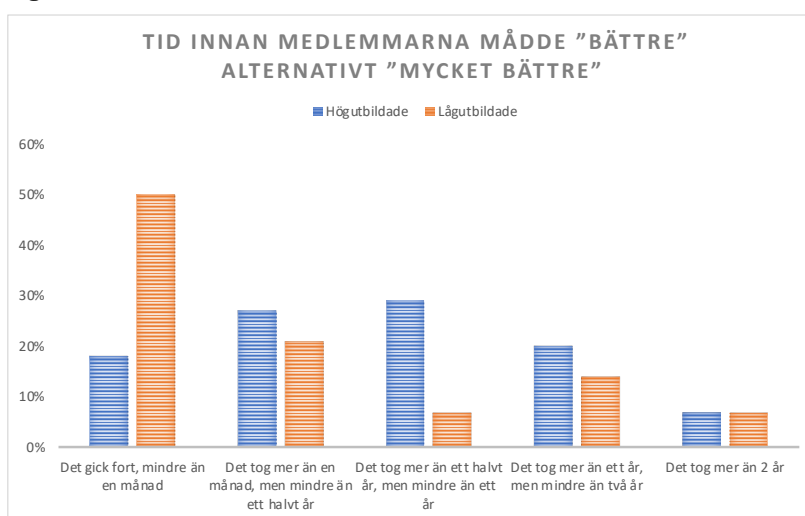

Diagram 19. Medlemmarnas mående idag jämfört med innan de fick stöd från fontänhus, uppdelat på hög- och lågutbildade

Förbättringen i mående är tydlig och betydande i båda grupperna. Vi vill även lyfta fram att det är en väldigt liten andel av respondenterna som anger att de mår sämre efter att de fått stöd från fontänhusen, oberoende av utbildningsnivå.

Hur länge tyckte du att det tog innan du mårde "Bättre" alternativt "Mycket bättre" efter att du fick stöd från fontänhus, uppdelat på utbildningsnivå

De som uttryckt en förbättring i sitt mående fick även besvara hur lång tid det tog innan de upplevde att förbättringen började uppstå. I tabellen nedan delas svaren upp mellan personer med gymnasieexamen - högutbildade - och personer utan gymnasieutbildning - lågutbildade.

Diagram 20. Den tid det tog innan medlemmarna upplevde att de började må "Bättre" alternativt "Mycket bättre" efter att de fick stöd från fontänhus, uppdelat på utbildningsnivå

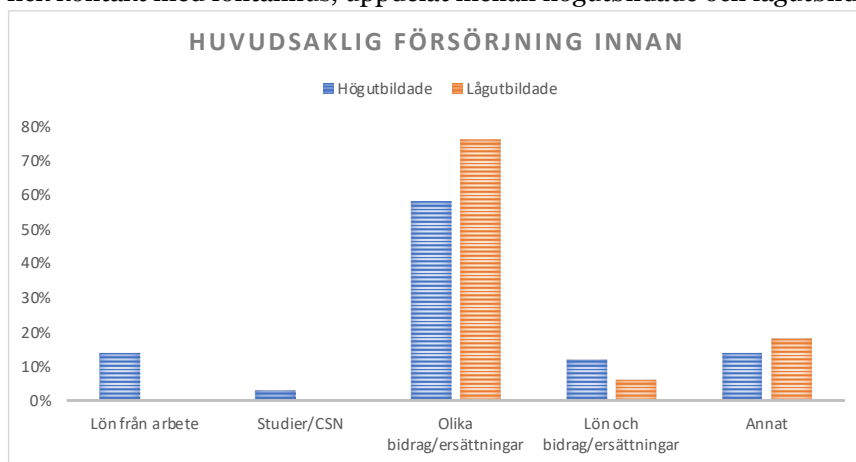
Lågutbildade, dvs personer som ej har avslutade gymnasieexamen, är den grupp som upplever den snabbaste effekten. Hälften av de lågutbildade medlemmarna upplever att deras mående börjar förbättras redan inom en månad efter att de börjat få stöd från fontänhusen. Motsvarande siffra för gruppen högutbildade är 20 procent. Inom det första året upplever merparten i båda grupperna att de börjar må betydligt bättre jämfört med innan de fick stöd av fontänhusen.

Avsnitt 4. Medlemmarnas försörjning före och efter kontakt med fontänhus uppdelat på utbildningsnivå

I detta avsnitt ligger fokus på hur medlemmarnas situation avseende arbete och försörjning har förändrats i Efterläget jämfört med Föreläget. Resultatet är uppdelat utifrån medlemmarnas utbildningsnivå; högutbildade respektive lågutbildade.

Hur försörjde du dig innan du fick kontakt med fontänhus, uppdelat på utbildningsnivå

Syftet med denna fråga var att kartlägga hur medlemmarna försörjde sig tiden innan de fick kontakt med fontänhus, uppdelat mellan högutbildade och lågutbildade.

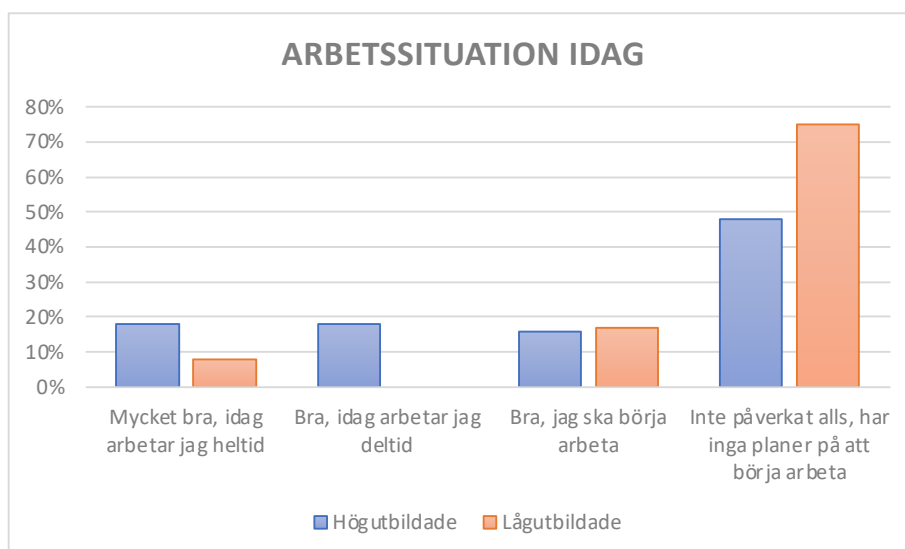

Diagram 21. Vilken var min huvudsakliga försörjning innan jag fick stöd från fontänhus, uppdelat på utbildningsnivå

Den absoluta merparten av medlemmarna i båda grupperna försörjer sig via bidrag och ersättningar. I gruppen lågutbildade är det över 70 procent som enbart försörjer sig via bidrag och ersättningar. Det är bara medlemmar i gruppen högutbildade som i någon omfattning klarar av att helt försörja sig genom arbete. Men denna grupp är liten. Det finns ingen i gruppen lågutbildad som vare sig studerar eller enbart klarar av att försörja sig via lön från arbete vid tiden innan de fick stöd från fontänhusen.

Hur ser din arbetssituation ut idag uppdelat på utbildningsnivå

Efter att det har fått stöd från fontänhus beskriver medlemmarna sin arbetssituation utifrån fyra olika kategorier samt uppdelat mellan personer med gymnasieexamen och personer utan gymnasieutbildning.

Diagram 22. Medlemmarnas arbetssituation idag, dvs efter cirka två års rehabiliteringstid, uppdelat på utbildningsnivå

Totalt har andelen som försörjer sig genom arbete ökat. Det finns nu medlemmar i båda grupperna som klarar av att försörja sig med heltidsarbete.

Knappt fyra av tio av personerna med gymnasieexamen har efter att de har fått stöd från fontänhus klarat av att ta steget till ett arbete på hel- eller deltid. Hos de lågutbildade är motsvarande nivå knappt tio procent. Men utvärderingen vill lyfta fram att en omfattande del av respondenterna i båda grupperna fortfarande befinner sig i en situation där de varken har något arbete eller anger att de har några konkreta planer på att börja arbeta. Här finns alltså en betydande potential för fontänhusen att arbeta med. Det motsvarar hälften av alla medlemmar i den högutbildade gruppen och tre fjärdedelar av de lågutbildade.

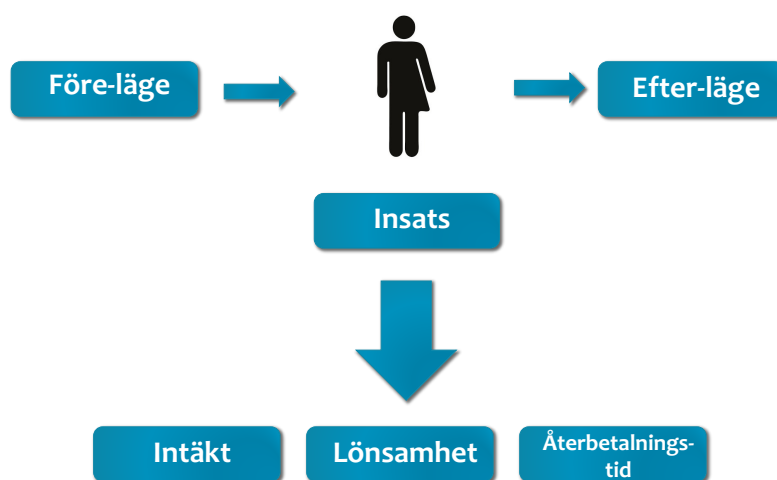
Samhällsekonomisk utvärdering

Samhällsekonomisk utvärdering är ett sätt att visa på värdet vid olika sociala satsningar och investeringar. Fontänhusen är en sådan satsning, där medlemmen får ett anpassat stöd för att kunna utvecklas mot bättre mående, ökad livskvalitet och stegförflyttningar mot studier och arbete. I förlängningen ska det leda till att medlemmen i ökad grad kan försörja sig själv genom arbete. Nedan beskriver vi grundläggande samhällsekonomiska samband.

Modell för medlemmarnas produktionsvärde

Samhällsekonomisk nytta skapas dels genom att individer i högre utsträckning arbetar, dels genom att individer kan klara sin livsföring utan/med minskade stöd från samhällets olika aktörer, t ex sjukvården, socialtjänsten och rättsväsendet. Fontänhusen kan stödja sina medlemmar i denna utveckling från icke-arbete och stora behov av olika stödinsatser till studier, arbete och minskade stödbehov.

Insatsen, som gör att medlemmarna klarar av att göra stegförflyttningar består i att fontänhusen stöder sina medlemmar för att de ska kunna klara sig bättre i livet och därigenom ökar medlemmarnas möjligheter att må bättre och i vissa fall få ett jobb som de kan försörja sig på.

Figur 2. Nyttosam, modell för samhällsekonomisk utvärdering av sociala investeringar

I vissa fall kan kopplingen till de samhällsekonomiska effekterna vara direkt och uppstå i närtid. Det sker exempelvis om en sjukskriven person kan bryta sjukskrivning och återgå i arbete. I andra fall kan kopplingen vara mer långsiktig. Exempelvis kan det ske genom att en medlem som mår dåligt får stöd så att hen klarar av att genomföra sina studier med godkända betyg. På så sätt ökar individen sina möjligheter att i framtiden etablera sig på arbetsmarknaden. Modellen som beskrivs ovan kallas Nyttosam och det är med hjälp av den som de samhällsekonomiska effekterna av fontänhusen har beräknats.

NyttoSam bygger på grundläggande nationalekonomisk teori kring cost/benefit-analyser, samt lagar och regler för vårt skattesystem, socialförsäkringssystem, arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt standardkostnader för insatser inom sjukvård, socialtjänst och olika statliga insatser.

Grundläggande begrepp

När en individ gör stegförflyttningar från utanförskap och arbetslöshet mot egenförsörjning genom arbete och studier samt bättre mående ökar deras möjligheter att leva ett självständigt liv. Samtidigt skapas ekonomiska effekter som påverkar såväl individen, olika myndigheter och arbetsgivare samt samhället i stort. Nedan beskriver vi de ekonomiska begrepp som vi kommer att använda oss av för att visa på de ekonomiska effekter som skapas när medlemmarna på fontänhusen utvecklas för att i nästa steg gå vidare mot ett självständigt liv och i vissa fall mot studier och arbete.

Utanförskapskostnad/Potential

Med *utanförskapskostnad* avses de outnyttjade intäkter och de kostnader som finns för individen, utifrån ett samhällsekonomiskt sammanhang. Då individen i ökad omfattning kan arbeta och minskar sina behov av stöd från samhället frigörs en del av den ursprungliga utanförskapskostnaden. Det innebär att samhällets kostnader för individens utanförskap minskar. Om en individ kommer i heltidsarbete utan subventioner och inte längre har något behov av stöd har all utanförskapskostnad tagits bort. Det innebär att minskad utanförskapskostnad ska tolkas som att insatsen har fungerat och att individens utveckling har gått i positiv riktning.

Intäkter

Det totala ekonomiska resultatet för ökade intäkter och minskade kostnader samlar vi under rubriken *intäkter*. Dels består intäkterna av värdet av den ökade produktionen som individerna åstadkommer genom att individer i ökad omfattning kan arbeta. Dels består intäkterna av värdet av den minskade resursförbrukning som är ett resultat av att individer mår bättre, kan leva mer självständiga liv, har mindre behov av vård, minskat behov av olika stödinsatser samt minskat behov av handläggning av olika bidrag och ersättningar. Intäkterna är årligen återkommande i vår prognos av det framtida värdet. Utvecklas individerna positivt i framtiden kommer intäkterna att öka ytterligare och försämras individen kommer de framtida intäkterna att minska.

Lönsamhet och återbetalningstid

Lönsamhet beskriver värdet som finns kvar efter att kostnaderna för insatsen har räknats bort, d.v.s. intäkter minus kostnader. I denna utvärdering består kostnaderna av kostnaden för att bedriva verksamheten inom fontänhusen. Eftersom intäkterna är årligen återkommande medan insatskostnaden är en engångspost kan lönsamheten på kort sikt vara låg eller negativ, medan den på längre sikt kan skapa betydande värden i samhället. Ett alternativt sätt att beräkna lönsamheten är att "skriva av" insatskostnaden under de antal år som insatsen bedöms ha effekt på medlemmarnas beteende, d.v.s. en social investering.

Återbetalningstid är den tid som det tar för samhället att få tillbaka de resurser som har satsats. I denna utvärdering innebär det den tid det tar att skapa intäkter som överstiger kostnaden för individens stöd från fontänhusen.

Samhällsekonomiskt resultat och analys

Nedan redovisar vi de samhällsekonomiska resultat som har vi har identifierat och beräknat i denna utvärdering. Underlag för de samhällsekonomiska beräkningarna och analyserna är de svar som medlemmarna har svarat i enkäten avseende frågor kring försörjning och behov av stöd från olika samhällsfunktioner. Beräkningarna är därefter genomförda med Payoffs modell för samhällsekonomiska utvärderingar av sociala investeringar, Nyttosam. Nyttosam är en mycket väl beprövad modell för denna typ av utvärderingar.

Samhällsekonomisk utanförskapskostnad

Den samhällsekonomiska utanförskapskostnaden beskriver den ekonomiska omfattningen på medlemmarnas utanförskap. Det vill säga den sammanlagda kostnaden för samhället på årsbasis av att medlemmarna inte arbetar heltid och att de behöver stöd från olika samhällsaktörer.

Föreläge, efterläge och prognoser

Vi redovisar nedan i diagram 23 den genomsnittliga utanförskapskostnaden för medlemmarna i populationen för denna utvärdering. Utanförskapskostnaden beräknas i samtliga fall på ett års basis. Beräkningarna utgår från data avseende respondenternas situation vid följande lägen/tidpunkter;

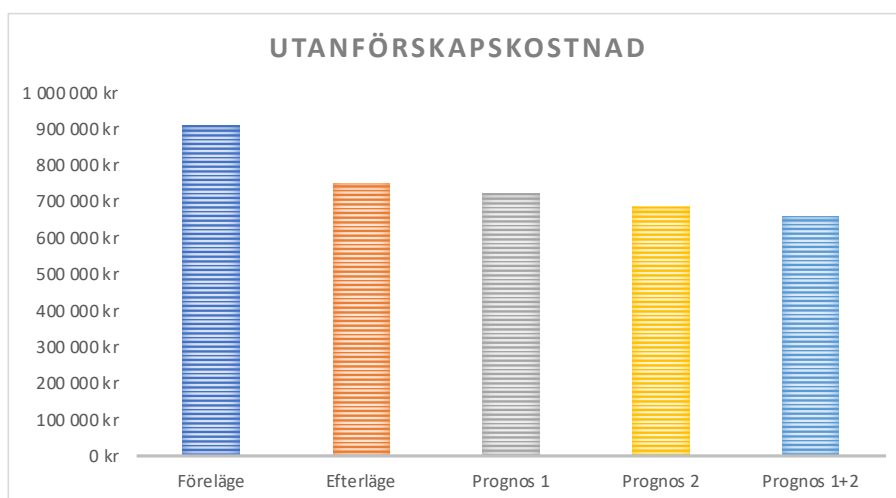
- Föreläge, d.v.s. tiden innan medlemmen fått kontakt med fontänhus.
- Efterläge, dvs tiden efter att medlemmen fått kontakt med fontänhus och blivit "inskolad". I denna utvärdering är Efterläget satt till två år efter att medlemmen får kontakt med fontänhusen. Detta är beslutat i samråd med uppdragsgivaren. Prognos 1. Samma situation som Efterläget med antagandet att ytterligare några medlemmar kommit i arbete jämfört med Efterläget
- Prognos 2. Samma situation som Efterläget med antagandet att behoven av sjukvård minskat jämfört med Efterläget
- Prognos 1+2. Antagande om både ökad andel i arbete och minskat vårdbehov

Syftet med prognoserna är att påvisa de ekonomiska effekter som uppstår om ytterligare medlemmarna på sikt kan minska sina vårdbehov och/eller kan komma in i arbete. Prognoserna utgår från antaganden om troliga, framtida utveckling för respondenterna. Antagandena bygger på underlag som individerna själva har lämnat i enkätundersökningen.

Utanförskapskostnad per medlem

En genomsnittlig individ i Payoffs omfattande databas som är arbetslös har en utanförskapskostnad motsvarande ca 700 000 kr per år. Potentialen består av två delar. Dels uteblivna samhällsekonomiska intäkter genom att medlemmen inte arbetar, dels samhällsekonomiska kostnader för olika typer av resursförbrukning. I vår databas fördelar sig den

genomsnittliga utanförskapskostnad ungefär med 600 000 kr per år för uteblivet produktionsvärde när individen inte arbetar samt cirka 100 000 kr per år i samhällskostnader för extra stöd i form av sjukvård samt stöd från olika myndigheter.

Diagram 23. Genomsnittlig samhällsekonomisk utanförskapskostnad per medlem och kr/år vid Föreläge, Efterläge samt vid prognos 1, 2 och 1+2

Denna utvärdering visar att utanförskapskostnaden per medlem för de populationen som besvarade vår enkät i Föreläget var ca 910 000 kr per år. Det är tydligt över de ca 700 000 kr som Payoff har som genomsnitt i sin databas. Anledningen till detta är primärt att den genomsnittlige medlemmen i fontänhus har stora behov av olika typer av stödinsatser i Föreläget. Dessa motsvarar ca 305 000 kr per medlem, där Regionen står för den största andelen, tätt följd av kommunen.

I Efterläget har fler medlemmar kommit in i arbete i kombination med minskade behov av sjukvård och olika kommunala tjänster. Utanförskapskostnaden har därför minskat med i genomsnitt 161 000 kr per medlem.

Prognos 1 bygger på antagandet att ytterligare tio medlemmar kommit i arbete jämfört med Efterläget, varav fem i heltidsarbete och fem i deltidarbete. Två av de fem i både hel- som deltid antas ha lönebidragsanställning med 80 procent subvention. Om denna positiva utveckling sker minskar utanförskapskostnad till 722 000 kr, dvs förbättrats med ytterligare cirka 27 000 kr per medlem jämfört med Efterläget.

Prognos 2 bygger på antagandet att behovet av sjukvård minskat med hälften för de medlemmar som uppgav att de hade behov av sjukvård i Föreläget. Då minskar utanförskapskostnad till 687 000 kr, dvs förbättrats med ytterligare cirka 62 000 kr jämfört med Efterläget.

Prognos 1+2 innebär ett scenario där antagandet om skeendet i såväl Prognos 1 som i Prognos 2 realiserar. I detta fall minskar utanförskapskostnad till 659 000 kr, dvs med ytterligare cirka 90 000 kr jämfört med Efterläget. Den totala utanförskapskostnaden har i detta fall minskat med 251 000 kr jämfört med Föreläget.

Samhällsekonomisk intäkt

Den intäkt som redovisas i detta avsnitt är i sin helhet kopplad till de stegförflyttningar mot arbete och minskat behov av sjukvård och annan resursförbrukning som populationen i denna utvärdering har gjort med stöd av fontänhusen. Resultaten bygger i sin helhet på de enskilda medlemmarnas utveckling och förändrade livssituation. Självklart kan det även skapas positiva effekter för närstående när medlemmarna mår bättre. Det ingår inte i detta uppdrag att beräkna effekter för närstående och det finns inte heller något underlag för dessa beräkningar.

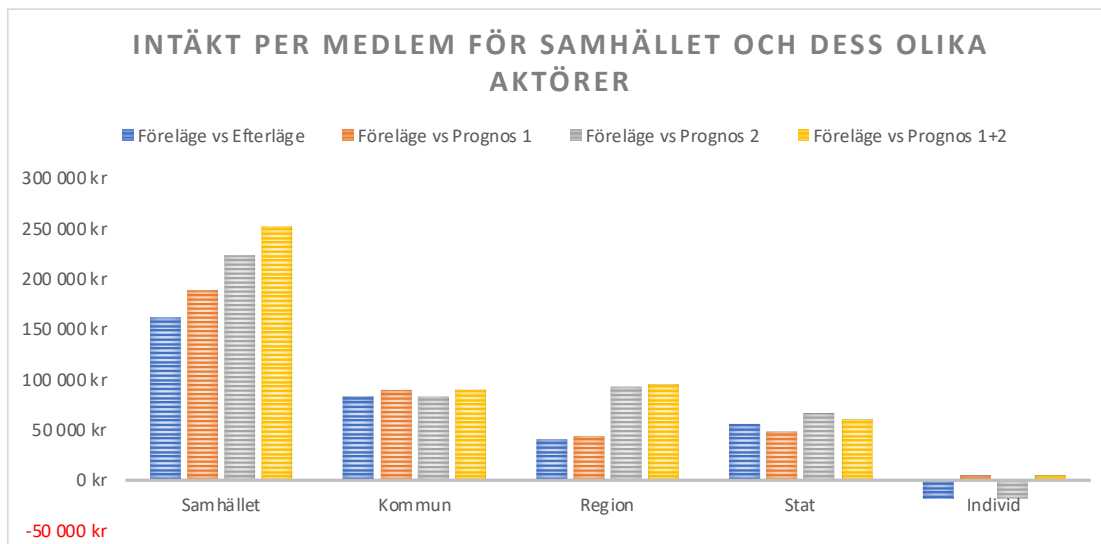
Om vi ska utveckla detta resonemang ytterligare visar erfarenhet och forskning att personer som arbetar och försörjer sig själva blir positiva förebilder för sina barn, vilket ökar sannolikheten att även de kommer att utbilda sig och kunna försörja sig själva genom arbete i framtiden. Ett arbete och egenförsörjning skapar helt enkelt möjligheter till en bättre livs- och social situation för hela familjen.

Hur stora dessa troliga, men sekundära monetära effekter är kan vi dock inte uttala oss om i denna rapport. Vi beräknar således bara de ekonomiska effekterna som den enskilde medlemmen skapar. Men det är relevant att påpeka att det sannolikt finns ytterligare, positiva effekter utöver vad som beskrivs i denna rapport, vilka skapas i individens närmaste närhet, på kortare eller längre sikt.

Intäkt för hela populationen

Enligt vad vi har beskrivit ovan skapas samhällsekonomisk nytta när en individ gör stegförflyttningar mot bättre mående och arbete. Omfattningen på de ekonomiska effekterna varierar beroende på om anställningen är hel- eller deltid samt om den är med eller utan lönesubvention. Den potentiella långsiktiga ökningen i intäkt på grund av arbete, vilken kan uppstå genom att medlemmarna får stöd från fontänhusen, kan delas upp i fyra orsaker. För det *första* är det troligt att medlemmar som mår bättre har en allmänt större möjlighet att både få och behålla ett arbete. För det *andra* är det troligt att medlemmar som mår bättre har en större möjlighet att få ett heltidsjobb eller i alla fall ett jobb med högre tjänstgöringsgrad än de hade innan kontakten med fontänhus. För det *tredje* är det troligt att medlemmar som mår bättre både kan ta ett mer avancerat jobb med högre lön och dessutom få en mer positiv karriärsutveckling jämfört än de hade innan kontakt med fontänhus. Till detta kommer för det *fyärde* en ökad sannolikhet för att medlemmar erhåller ett arbete utan lönesubvention vilket skapar betydligt större samhällsekonomisk nytta än ett subventionerat arbete. Till detta tillkommer de ekonomiska effekterna av den minskade resursförbrukningen, exempelvis minskat vårdbehov, minskat behov av stöd från socialtjänsten, minskat behov av stöd från Arbetsförmedlingen, minskat behov av stöd från Försäkringskassan m.m.

Nedan redovisas den genomsnittliga intäkten per medlem som skapats genom individens stegförflyttningar från Föreläget till Efterläget samt vid de olika prognoserna 1, 2 och 1+2. Efterläget beskriver alltså de resultat som faktiskt har uppstått hos medlemmarna som ingår i denna utvärdering. Prognos 1, 2 och 1+2 visar på vilka effekter som uppstår om medlemmarna fortsätter sin positiva utveckling i framtiden enligt de antaganden som vi redovisat tidigare.

Diagram 24. Genomsnittlig samhällsekonomisk intäkt per medlem vid Efterläge och vid prognos 1, 2 och 1+2 jämfört med Föreläget uppdelat på samhällets olika aktörer.

Intäkt för samhället

Som framgår av diagram 24 speglar intäkten för samhället utvecklingen av utanförskapskostnaden som redovisades i diagram 23 ovan. Sålunda motsvarar intäkten i Efterläget, 161 000 kr per år, d.v.s. minskningen i utanförskapskostnad mellan Föreläget och Efterläget som var från 910 000 kr till 749 000 kr.

Intäkten på 161 000 kr är den faktiska utvecklingen i Efterläget jämfört med Föreläget. Intäkten är att betrakta som årligen återkommande i förhållande till den långvariga livssituation som medlemmarna hade i Föreläget. Övriga värden är prognosticerade intäkter som bygger på de antaganden som vi har beskrivit tidigare i denna rapport. Högsta intäkten nås då i Prognos 1+2, dvs i ett scenario där vi antagit att ytterligare medlemmar kommit i arbete kombinerat med att behoven av sjukvård minskat jämfört med Efterläget.

Orsaken till den positiva utvecklingen för Samhället är att, som vi beskrivit ovan, fler medlemmar kommit in i arbete i kombination med minskade behov av olika stödresurser. Samtidigt bör påpekas att trots den goda utvecklingen är den kvarstående potentialen/utanförskapskostnaden per medlem ca 659 000 kr vid Prognos 1+2. Det finns därmed omfattande ekonomiska incitament att fortsätta stödja den aktuella målgruppen.

Intäkter för olika sektorer i samhället

Från Föreläget till Efterläget ökar de *kommunala intäkterna* med 83 000 kr per år. Detta är primärt en konsekvens av att behoven av olika kommunala tjänster minskat i Efterläget. Även kostnader för försörjningsstöd inklusive handläggning av dessa har minskat. Skatteintäkterna har minskat marginellt då bruttointäkterna för medlemmarna minskat i Efterläget vilket i sin tur minskar skatteintäkterna för såväl kommunen som regionen. Att andelen som arbetar med lönebidrag har minskat i Efterläget påverkar dock inte kommunens ekonomi eftersom skatt betalas på hela lönen oavsett om den är subventionerad eller inte. Vad gäller *regionens intäkter* så är dessa kopplade till att vårdkostnaderna minskat i Efterläget samt viss påverkan på skatteintäkter. *Statens intäkter* är kopplade till minskade kostnader för såväl Arbetsförmedlingen som Försäkringskassan i kombination med

viss påverkan på skatteintäkterna. Att *medlemmarnas intäkt* minskat beror på att intäkterna från olika bidrag (främst försörjningsstöd) och ersättningar (främst sjukpenning och sjukersättning) minskat mer i Efterläget jämfört med vad inkomsten från högre arbetsinkomster ökat. Vad som dessutom påverkar inkomsten för medlemmarna är att medlemmar kommit i studier och då räknas enbart själva bidragsdelen som intäkt/disponibel inkomst, eftersom lånedelen ska betalas tillbaka.

Vid prognos 1 ökar samhällets intäkt beroende på antagandet att tio medlemmar ytterligare kommit i arbete, hälften på hel- respektive deltid, varav fyra med lönesubvention. Kommunens och Regionens ökade intäkter jämfört med Efterläget beror på ökade skatteintäkter medan statens intäkt minskat något pga ökade utbetalningar av lönesubventioner. Genomsnittsinkomsten för medlemmarna påverkas positivt när flera kommer i arbete.

Scenariot vid Prognos 2 är att behoven av sjukvård minskat jämfört med Efterläget vilket leder till en påtaglig ökning i samhällets intäkt. Detta beror framför allt på minskade vårdkostnader för regionen.

Den största effekten uppstår vid Prognos 1+2 då vi har ett scenario som bygger på en kombination av att fler medlemmar kommer i arbete samtidigt som behovet av vård minskar.

Denna utvärdering visar att en betydande del av de positiva samhällsekonomiska effekter som fontänhusen skapar kommer från minskad resursförbrukning, främst minskad vårdkonsumtion. Men utvärderarna vill lyfta fram att den absolut största potentialen till framtida samhällsekonomiska vinster bygger på att fontänhusen kan utveckla stödet till medlemmarna så att fler klarar av att i ökad grad arbeta och försörja sig själva. Stegflyttningar där individer ökar sin egenförsörjning genom arbete är den absolut mest kraftfulla ekonomiska hävstången som finns.

Genomsnittlig kostnad och finansiering per medlem

I den pilotstudie som Payoff genomförde under 2020 på tre av fontänhusen - Motala, Göteborg och Örebro – bedömdes att det behövs en ”rehabiliteringstid” på cirka tre år för att den genomsnittliga medlemmen ska klara av att göra väsentliga stegflyttningar mot ett bättre mående samt mot studier och arbete. Med stöd av svaren i enkätundersökning från denna utvärdering bedömer vi dock att denna period, tiden till att den genomsnittlige medlemmen mådde ”Bättre” eller ”Mycket bättre” efter hen fick kontakt med fontänhus, är kortare än tre år. Exempelvis uppgav 94 procent högst två år innan de mådde Bättre eller Mycket bättre (se diagram 8 ovan). I denna utvärdering utgår vi därför från att det behövs två års ”rehabiliteringstid”, för att medlemmen ska klara av att göra väsentliga stegflyttningar mot ett bättre mående samt mot studier och arbete.

För att kunna räkna ut den genomsnittliga rehabiliteringskostnaden per medlem och år har vi utgått från fontänhusens totala budget för år 2020, vilken var cirka 71 mkr. Denna kostnad har relaterats till det totala antalet aktiva medlemmar, enligt den internationella definitionen.

I denna utvärdering gör vi även analys på aktörsnivå, dvs hur de ekonomiska effekterna har påverkat kommun, region och stat. För att göra detta har vi utgått från följande genomsnittliga fördelning av finansieringen av fontänhusens verksamhet; kommun 50%,

region 10%, stat 30 % och olika former av projektfinansiering 10%. Denna fördelning utgår från kunskap om de enskilda fontänhusens finansiering och har förankrats med uppdragsgivaren. Vi är väl medvetna om att finansieringen av Sveriges fontänhus ser olika ut. Vårt uppdrag är dock att ge en övergripande bild på nationell nivå. Varje enskilt fontänhus får därför analysera sitt lokala resultat utifrån hur finansieringen ser ut för just deras fontänhus.

Med hjälp av intäkten och denna ”rehabiliteringskostnad” kan vi beräkna lönsamhet och återbetalningstid. Återbetalningstiden beskriver hur lång tid det tar för samhället och berörda parter att få tillbaka sina satsade resurser genom att fontänhusens medlemmar utvecklas och i större omfattning kan försörja sig via lön jämfört med om medlemmarna inte hade fått något stöd från fontänhusen. Lönsamhet och återbetalningstid är två viktiga begrepp för att kunna bedöma effektiviteten av en insats.

Lönsamhet och återbetalningstid

Lönsamhet beskriver vilket ekonomiskt resultat som skapas när vi jämför den samhällsekonomiska intäkt som individen skapar genom att arbeta mer och förbruka mindre samhällsresurser med de kostnader som fontänhusen har för att stödja individen till ett bättre liv. Återbetalningstiden beskriver hur lång tid det tar för samhället och olika aktörer att få tillbaka sina satsade resurser. Återbetalningstiden påverkas alltså både av hur stora intäkter som skapas för respektive aktör och hur stor andel av fontänhusens kostnad som respektive aktör har bekostat.

I tabellen nedan redovisar vi lönsamhet och återbetalningstid för såväl samhället som för de aktörer som är finansiärer av fontänhus verksamhet.

Tabell 1. Lönsamhet på kort och medellång sikt samt återbetalningstid för samhället som helhet. Siffrorna visar det faktiska resultat som har skapats hos populationen från Föreläge till Efterläge. Populationen omfattar 86 individer.

	Kort sikt, 1 år	Medellång sikt, 5 år	Per medlem, kort sikt	Payoff-tid, mån	Per medlem, medellång sikt
Samhället	6,8 mkr	55,1 mkr	79 000 kr	7	641 000 kr
Kommunen	4,3 mkr	27,2 mkr	50 000 kr	5	316 000 kr
Regionen	2,9 mkr	15,5 mkr	34 000 kr	2	181 000 kr
Staten	1,8 mkr	17,3 mkr	21 000 kr	8	201 000 kr

Samhället

Som framgår av tabellen ovan är lönsamheten efter ett år (kort sikt) 79 000 kr per medlem, vilket motsvarar en återbetalningstid på sju månader. Om den genomsnittliga medlemmen klarar av att stå kvar på samma nivå, när det gäller arbete och resursförbrukning, under de kommande fem åren (medellång sikt) kommer den totala lönsamheten att bli 641 000 kr per medlem.

Orsaken till den korta återbetalningstiden är dels att kostnaden för att stödja en medlem på ett fontänhus är relativt låg. Dels skapar stödet betydande intäkter för samhället när medlemmarna i ökad omfattning kan arbeta och att medlemmarna samtidigt mår så mycket bättre att behovet av stöd från vården minskar betydligt. Detta innebär i sin tur att ju fler medlemmar som kommer in i arbete i framtiden och ju fler medlemmar som

kan minska sina framtida behov av olika offentliga tjänster, främst sjukvård, kommer lönsamheten öka i takt med att intäkterna ökar. En återbetalningstid på fem månader signalerar att fontänhusen är en effektiv insats för medlemmarna.

Kommunen

Lönsamhet per medlem för kommunen är på kort sikt, ett år, 50 000 kr. Detta motsvarar en återbetalningstid på fem månader. På fem års sikt är lönsamheten över 300 000 kr per medlem. Förklaringen till kommunens relativt korta återbetalningstid beror på kostnaden för att stödja fontänhusens verksamhet är relativt låg i förhållande till de ökade skatteintäkter och minskade kommunala kostnader som skapas när medlemmarna/individerna mår bättre, utvecklas och ökar sin försörjning via lön från arbete.

Region

För regionen är lönsamheten per medlem på kort sikt, ett år, 34 000 kr, vilket motsvarar en återbetalningstid på två månader. På fem års sikt är lönsamheten över 180 000 kr per medlem. Förklaringen till regionens mycket korta återbetalningstid beror på kostnaden för att stödja fontänhusens verksamhet är låg i förhållande till de ökade skatteintäkter och framför allt de minskade regionala kostnader för vård, vilket blir resultatet när medlemmarna/individerna behöver mindre sjukhusvård, utvecklas och ökar sin försörjning via lön från arbete.

Staten

Lönsamhet per medlem för staten är på kort sikt, ett år, 21 000 kr. Detta motsvarar en återbetalningstid på 8 månader. På fem års sikt är lönsamheten över 200 000 kr per medlem. Förklaringen till statens relativt korta återbetalningstid beror på att kostnaden för att stödja fontänhusens verksamhet är relativt låg i förhållande till de ökade skatteintäkter och minskade statliga kostnader som skapas när medlemmarna/individerna mår bättre, utvecklas och ökar sin försörjning via lön från arbete.

Medlemmarnas berättelser

Fontänhus medlemmarna är i olika åldrar, har olika bakgrund och det finns flera olika bakomliggande orsaker till deras nuvarande livssituation. Samtidigt har alla medlemmar gemensamt att de inte mår bra och de klarar inte heller av att hitta vägar mot bättre mående på egen hand. Därför är det en viktig del i utvärderingen att låta medlemmarna själva komma till tals för att berätta om sin situation, hur de uppfattar stödet från fontänhus och på vilket sätt de anser att "deras hus" har betytt för deras utveckling, mående och - där det är relevant - deras möjlighet att komma i studier eller in i arbete.

Nedan beskriver vi vad medlemmarna själva har lyft fram som viktigt kring sitt fontänhus och hur deras deltagande har påverkat deras livssituation, mående och möjlighet att gå vidare mot studier och/eller arbete. Vi vill påpeka att verksamheterna på fontänhusen till viss del skiljer sig åt. Det är därför inte säkert att de punkter som lyfts fram nedan är generella för alla fontänhus, utan ska ses som punkter som de enskilda medlemmarna har lyft fram som viktiga.

Behov och längtan efter stöd och gemenskap

Flertalet medlemmar uppger att de innan sin kontakt med fontänhus var sysslolösa och "hemmasittare", ofta försörjda genom sjukpenning eller sjukersättning. Psykisk ohälsa med depressioner och/eller psykiatrisk diagnos såsom bipolär sjukdom var utbredd bland respondenterna.

Behoven av vård, främst kring psykisk ohälsa, var stort. Flera medlemmar hade ovanpå detta problem med sin privatekonomi. Med sitt deltagande på fontänhus hoppades de på att få något "vettigt" att göra om dagarna, dvs. en meningsfull återkommande sysselsättning. Vägen till fontänhus gick ofta genom rekommendationer från vänner, familj eller professionella såsom kurator men också genom Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Förväntningarna på vad medlemskapet konkret skulle innebära var relativt låga. Majoriteten av respondenterna har dock uppgett att de relativt omgående har fått en positiv upplevelse när de kom i kontakt med "sitt hus".

Påverkan på jobb/studier

Fontänhuset erbjuder en meningsfull sysselsättning precis enligt respondenternas förhoppning och även en stark gemenskap. Det valfria deltagande uppskattas och ger en känsla av trygghet, att det är okej att komma till huset även vid en sämre dag. Med fokus på individens styrkor och kompetens växer medlemmarna och upptäcker möjligheter framåt tillsammans med gruppen. Handledare stöttar på vägen mot studier och arbete genom kontakt med olika myndigheter som Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, men ger även hjälp med skrivande av cv och stöd vid distansstudier. Möjligheten att ha en välkomnande plats med anställda som har tid att stötta socialt och praktiskt lyfts som en avgörande anledning till lyckade resultat. Medlemmarna berättade exempelvis att de;

“Fick jobb genom huset, hjälpt mig att klara av jobb genom social träning på fontänhus”,

“Arbetsinriktning är central på huset”

“Hade ej gymnasie- eller grundskolekompetens, fixat under medlemskapet”

Fontänhus vs andra stöd och insatser

“100 mils avstånd! Har varit i psykiatrin 25 år, det är bara här jag återhämtat mig”.

Medlemmarna delar med sig av många olika upplevelser där jämförelser med tidigare stöd och insatser visar på stora skillnader. Någon uppger att de inte tagit del av annat stöd, andra berättar att de tidigare hamnat i gråzoner mellan olika myndigheter eller att sjukskrivningen medfört hemmasittande utan någon som helst arbetslivsinriktad rehabilitering. Fontänhusen upplevs ha mer fokus på styrkor och kompetenser som individen och gruppen innehar, snarare än sjukdomar och diagnoser. En av medlemmarna anser att;

“på fontänhus mår folk bättre med färre resurser.”

Fontänhusets kontinuitet, där inget slutdatum existerar för individens deltagande, anses som en stor styrka jämfört med andra stöd där det upplevs som att man “lämnas på gatan” efter avslutad insats.

Förändringar i mående efter deltagande

Medlemmarna vittnar om stor skillnad i mående, med större trygghet, ökad hälsa, fler metoder att hantera sitt mående samt ökat mod. Husens arbetssätt med “reach out” där medlemmar och handledare kontakter andra medlemmar vid frånvaro uppges ha stor betydelse som hjälpt att bryta isolering och som har gett kraft att våga och orka ta tag i utmaningar. Skillnaden beskrivs i ordalag såsom

“helt avgörande”

“det bästa som kunnat hänt mig i mitt liv”

“skillnad idag som natt och dag”.

Jämställdhet

Medlemmarna berättar om dagliga genomgångar av husets regler samt husmöten och diskussionsmöten där de jobbar aktivt mot kränkningar och jargonger som finns i samhället. Nolltolerans mot sexism och allas lika värde är grundläggande i fontänhusets värderingar vilket är specificerade i husregler som alla medlemmar skriver under vid sitt inträde i föreningen. Verksamheten beskrivs som att den “skall vara så jämställd som möjligt, har en policy för värdegrunder, beteende, diskriminering, datapolicy.” En av respondenterna upplever att det är fler män än kvinnor som söker hjälp och att det medfört att det är fler medlemmar av manligt kön. Att alla medlemmar innehar ett lika stort värde, oberoende av olikheter såsom kön, beskrivs som en av de grundläggande och viktigaste delarna i verksamheten.

Framtidstro

Det återfinns stort hopp hos medlemmarna kring hur det framtida måendet och arbetssituationen kommer se ut. Parallellt med ett fortsatt deltagande i fontänhuset uttrycker en majoritet av medlemmarna att de hoppas på arbetsträning, avslutade studier eller arbete inom ett år. En av respondenterna vill se en framtid där hen själv är med och startar upp ett nytt fontänhus. Med stöd av handledarna på huset ser medlemmarna positivt på sina framtida arbetsmöjligheter.

Livet utan fontänhus

Fontänhusets betydelse för medlemmarnas liv blir tydligt när flera av dem berättar att de inte tror att de vore vid livet idag, om det inte vore för sitt medlemskap i fontänhus. De delger hur deras psykiska och fysiska hälsa vore sämre och att deras behov av vård hade varit större utan Huset.

“Hade inte levt, varit så djupt nere i depression. Helt klart”.

En medlem tror att dennes livsmönster hade upprepat sig med vård inom psykiatri och sjukskrivning. Nu har individen hopp om fortsatt förlängning på den anställningen hen fick via fontänhus. Arbetsättet där både handledare och medlemmar hjälps åt att kontakta andra medlemmar vid frånvaro från huset lyfts upp som ett stöd som medför att isolering och depression kan brytas.

Övrigt

Målgruppen unga vuxna tros vara en grupp som vissa fontänhus delvis missar medan möjligheten att arbeta inom trädgård anses viktigt hos andra. Det faktum att fontänhus medlemskap och aktiviteter bygger på frivillighet beskrivs som en stor anledning till att nätverket upplevs så starkt och att gemenskapen är så stor. Det stora engagemanget hos chefer, arbetsledare och handledare lyfts fram som en av nyckelfaktorerna.

Sammanfattande analys

Det tydliga budskapet från medlemmarna är att de är nöjda eller till och med mycket nöjda med det stöd som de har fått från handledare och andra medlemmar inom sitt fontänhus. Det som främst lyfts fram av medlemmarna som framgångsfaktorer är en kombination av gemenskapen och rutinerna inom huset, stöttningen med arbetssökande och/eller studier samt frivilligheten i deltagandet.

Slutsatser och rekommendationer

Sammanfattande slutsatser

Generellt är det utvärderingens uppfattning att:

- Medlemmarna på fontänhusen får ett effektivt stöd för att deras mående ska förbättras och att det leder till betydligt förbättrad upplevd hälsa samt betydligt minskat behov av stöd från sjukvården.
- Flera medlemmar får ett så effektivt stöd att de klarar av att ta tydliga steg mot arbete, studier och egenförsörjning. Grunden för detta arbete finns inom ramen för verksamhetens 37 riktlinjer, där strukturen kring den Arbetsinriktade dagen spelar en viktig roll.
- Medlemmarna beskriver att de som helhet är mycket nöjda med det stöd som de får från fontänhusen och flera av de intervjuade individerna har berättat att stödet har varit direkt livsavgörande.
- Den samhällsekonomiska utvärderingen visar på hög lönsamhet samt att återbetalningstiden är kort. Huvudorsakerna är att insatsen kostar relativt lite i förhållande till de resultat som skapas i form av minskad förbrukning av sjukvård och andra samhällsresurser samt den ökade andelen av medlemmarna som klarar av arbete och studier. Både kommunen, regionen och staten får en positiv samhällsekonomisk lönsamhet. Återbetalningstiden på samhällsnivå är sju månader, vilket indikerar att fontänhusen är en effektiv insats för målgruppen.

Några strategiska funderingar

Fontänhusens viktigaste uppgift är att ge individer med psykisk ohälsa förutsättningar för en bättre livssituation socialt och, i ett nästa steg, ekonomisk självständighet genom en möjlighet till egenförsörjning. Med den arbetsinriktade dagen som grund i verksamheten skapas goda förutsättningar för att respektive hus kan arbeta och stötta individerna/medlemmarna i deras arbetslivsinriktade rehabilitering. Samtliga hus arbetar dessutom kvalitetscertifierat och med väl beprövade aktiviteter och metodik i rehabiliteringen.

För att sätta in fontänhusens verksamhet i ett bredare perspektiv är det viktigt att förstå i vilken kontext husen verkar. Att skapa och vidmakthålla ett samhälle med en väl utvecklad och fungerande välfärd, som inkluderar alla, är en stor utmaning både för politiker, personal inom offentliga sektorn och för övriga medborgare. Personer med olika funktionshinder har rätt till och behov av särskilda insatser under olika skeenden i livet. För personer med svårare och allvarligare psykiska sjukdomar och funktionsnedsättningar krävs många gånger kvalificerade insatser för att minska konsekvenserna av sjukdomen och risken att drabbas av sämre livskvalitet och ett ekonomiskt och socialt utanförskap.

För att vi skall fortsätta utveckla och behålla välfärden på en rimlig nivå i framtiden är det avgörande hur många i arbetsför ålder som faktiskt försörjer sig själva. Dessutom ser det mycket olika ut demografiskt i riket vad gäller förutsättningarna för hur många individer i arbetsför ålder som skall försörja sig själva och de yngre och äldre som inte jobbar. Enligt Regionfakta, (www.regionfakta.com), är spridningen mellan länens försörjningskvot år 2020 89,6 för Dalarna och Stockholm 66,8 med ett genomsnitt för Riket på 76,6. Ju

högre mått (kvot) desto tyngre försörjningsbördan för de som befinner sig i åldersgruppen 20 – 64 år.

Förutsättningarna för att få och behålla ett arbete för de mest utsatta grupperna har förändrats radikalt senaste åren genom den pågående pandemin samtidigt som klimatkrisen ställer krav på en omställning av samhällets olika delar, bl.a. näringsliv och den offentliga sektorn. För att skapa ett hållbart samhälle krävs nya kompetenser och fler som kan nå egenförsörjning i stället för passivt bidragsberoende.

Dessutom är arbetsmarknadspolitiken sedan flera år tillbaka under stark förändring, vilket skapat en osäkerhet vad som gäller för personer med mer komplexa och sammansatta behov, t.ex. personer med psykiska funktionshinder. Det är enligt vår bedömning sannolikt att de mest utsatta grupperna inte får ett tillräckligt uthålligt och långsiktigt bra stöd via Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan för att nå egenförsörjning. Redan idag visar det sig genom att kommunerna får ta ett betydligt större ansvar för arbetsmarknadsinsatser än vad de är rustade för både ekonomiskt och personellt.

Sett till ovanstående förutsättningar och utmaningar har fontänhusen en mycket viktig uppgift oavsett om vi ser verksamheten ur ett individ- eller ett mer övergripande samhällsperspektiv. Fontänhusen verkar som en aktör i civilsamhället, vilket ger husen en unik roll och ställning relativt de offentliga insatserna inom arbetslivsinriktad rehabilitering. Medlemmarna tar del av husens verksamhet av fri vilja, vilket skapar en bra grund för att individen skall fortsätta utvecklas och öka sina möjligheter till studier och arbete. Medlemmarna har en fast punkt för sin rehabilitering vilken kan kompletteras med externa insatser utifrån det individuella behovet. När individerna går från bidragsberoende till egenförsörjning skapas tydliga ekonomiska värden genom att individen utvecklas, mår bättre och kan etablera sig eller komma tillbaka i ett arbete. Det är dessa värden som vi försökt fånga, beskriva och analysera i denna rapport.

Fontänhusen har stor betydelse och gör skillnad

Vi har under vår utvärderings genomförande haft ett stort antal kontakter med de olika fontänhusens, chefer, medlemmar och dess Riksförbund. Vi har även tagit del av en omfattande dokumentation kring verksamheten, bl.a. verksamhetsberättelser, förstudier, kvalitetskriterier för certifiering via 37 riktlinjer och samtliga hemsidor kopplade till verksamheten. Nedan redovisar vi några reflektioner med fokus på individ-, organisations- och samhällsperspektivet av verksamheten:

- En första mer allmän reflektion är att huvuddelen av Sveriges kommuner saknar tillgång till ett fontänhus och varför finns det exempelvis inte minst ett hus i varje län. Vi vet att frågan om att starta nya hus har drivits på många håll i landet och att det finns en hel del utmaningar bl.a. kring finansieringen, för att etablera nya hus. Det är därför bra att det finns ett omfattande informationsmaterial och stöd via Sveriges Fontänhus Riksförbund och de enskilda fontänhusen, för att underlätta för dem som vill öppna hus på nya orter.
- För medlemmarna har respektive fontänhus en avgörande betydelse för hälsan, det psykiska måendet och möjligheter till en vettig livssituation. Varje hus gör skillnad både på kort och lång sikt och individen behandlas med stor respekt och har en möjlighet att jobba med sin rehabilitering i egen takt.

- Genom den arbetsinriktade dagen skapar fontänhuset en plattform för arbetslivsinriktad rehabilitering för medlemmar i arbetsför ålder. Någon liknande långsiktigt permanent verksamhet finns inte i den offentliga verksamheten, d.v.s. med de aktiviteter, uthållighet och kontinuitet som husen kännetecknas av.
- Ordinarie offentliga insatser med fokus på arbetslivsinriktad rehabilitering präglas enligt vår uppfattning av brister i samordning, samverkan och samarbete mellan de olika aktörerna. Detta får stora konsekvenser för de individer med mer omfattande psykisk ohälsa, som behöver långsiktiga och uthålliga insatser. Fontänhusen utgår från en helhetssyn på individens livssituation med den arbetsinriktade dagen som bas. Medlemmarna stöttar varandra parallellt med att externa professioner som behövs i den arbetslivsinriktade rehabiliteringen kopplas in.
- Konsekvensen av den bristande samordningen och det kortsiktiga perspektivet är betydligt ökade kostnader för den offentliga vården och för de olika insatser för att stötta individerna mot egenförsörjning. Samhället skulle vinna mycket om det fanns fler fontänhus. Främst skulle berörda individer få tillgång till ett bra stöd för sin arbetslivsinriktade rehabilitering och ha möjligheter till en betydligt bättre livssituation relativt vad kortsiktiga icke samordnade insatser från de offentliga aktörerna sannolikt leder till. Samtidigt är det de offentliga aktörerna staten, regionen och kommunerna/städerna som i ett nästa steg får ta del av de positiva ekonomiska effekter som fontänhusen skapar. De ekonomiska effekterna skapas genom att medlemmarna förbrukar mindre samhällsresurser och ökar sin egenförsörjning genom arbete.

Avslutande rekommendationer

Avslutningsvis vill vi lyfta fram några rekommendationer vilka vi hoppas ska kunna bidra till diskussioner inom Sveriges Fontänhus Riksförbund, hos personal och medlemmar på respektive hus samt i samverkan med berörda parter, finansiärer och intressenter. Vi är medvetna om att arbetet på fontänhusen ser lite olika ut och att husen har kommit olika långt i sitt arbete. Rekommendationerna nedan utgår dock från en övergripande nivå och det är upp till varje enskilt fontänhus att analysera på vilket sätt respektive hus kan dra nytta av rekommendationerna.

Utvärderingen rekommenderar Sveriges Fontänhus Riksförbund och respektive fontänhus att arbeta med följande:

- Fontänhusen bör ytterligare utveckla och förtydliga sin metodik, sin kompetens och sina nätverk med fokus på ökad matchning av medlemmar mot arbete och studier. BIP-forskningen, världens största forskningsstudie avseende arbetslivsinriktad rehabilitering, visar exempelvis tydligt att matchning mot arbete och studier är en avgörande framgångsfaktor för individens/medlemmens möjligheter att utvecklas och leva ett självständigt liv. Denna utvärdering visar att fontänhusen redan idag jobbar med fokus på arbete och studier. Samtidigt visar utvärderingen att det finns en stor grupp medlemmar som trots detta uppger att de inte är i en aktiv process mot just studier och arbete. Vi rekommenderar därför fontänhusen att analysera och vidta åtgärder för att ytterligare utveckla det arbetsinriktade arbetet. Metoder som är lämpliga att använda i detta arbete är exempelvis

Supported Employment. Supported Education och/eller IPS (Individual Placement Support). Fontänhusen jobbar till viss del redan enligt dessa eller liknande metoder. Men eftersom den absolut största samhällsekonomiska potentialen ligger i att fontänhusen kan öka andelen medlemmar som kan ta steget till studier och arbete är det av stor vikt att fontänhusen utvecklar detta arbete ytterligare. Vi rekommenderar även fontänhusen att utveckla sitt samarbete med kommunernas Arbetsmarknadsenheter samt med Arbetsförmedlingen. Kopplat till detta arbete bör även nätverk med lokala, socialt engagerade arbetsgivare utvecklas ytterligare.

- Skapa en gemensam, nationell modell för uppföljning av fontänhusens verksamhet. Detta blir både ett internt lärande och en möjlighet att synliggöra fontänhusens verksamhet på en aggregerad nationell nivå. Modellen för uppföljning bör fokusera på att följa upp och visa på skapade resultat, d.v.s. vilka stegförflyttningar har individerna/medlemmarna gjort i form av: 1) Hur många har gått till arbete och i vilken omfattning, 2) Hur många har gått till studier, 3) Hur många har gått till andra arbetslivsinriktade insatser?
- Modellen för uppföljningen bör utformas för att genomföra uppföljning över tid, för att kunna visa på hur hållbara och långsiktiga resultaten är. Genom idén med ett medlemskap bör det finnas goda förutsättningar att följa medlemmarna under längre tid. Denna långsiktiga uppföljning bör fokusera på att visa: 1) Klarar medlemmar som gått till arbete att behålla sitt arbete och eventuellt öka omfattning/tjänstgöringsgrad, 2) Klarar medlemmar som går till studier att avsluta sina studier med godkända resultat, 3) Klarar medlemmar som går till studier att i nästa steg ta sig in på arbetsmarknaden för att kunna försörja sig själva. 4) Klarar medlemmar att minska sitt bidragsberoende 5) Innebär etableringen på arbetsmarknaden mindre behov av offentliga insatser? 6) Innebär stödet från fontänhus att medlemmar som i dagsläget inte är aktuella för studier eller arbete ändå mår så pass mycket bättre att de får minskade behov av exempelvis hälso- och sjukvården?
- Syfte och mål måste för respektive fontänhus generellt bli tydligare, speciellt med koppling till den arbetslivsinriktade rehabiliteringen samt för att underlätta styrning och uppföljning. Målen bör formuleras med utgångspunkt från en nationell modell och med fokus på att skapa resultat och effekter på både individ- och organisationsnivå. I ett nästa steg kan verksamhetsberättelserna utvecklas för att tydligare visa resultat istället för en omfattande redovisning av genomförandet och aktiviteter.
- Fontänhusen bör aktivt använda denna utvärdering och kunskapen om de samhällsekonomiska resultaten både som underlag för interna analyser och beslutsfattande samt som underlag i strategiska diskussioner med finansiärer, andra berörda parter och intressenter.
- Vi vet att många av fontänhusen strävar mot att nå fler målgrupper, bl.a. UVAS, unga vuxna som varken arbetar eller studerar. Dessa ungdomar är i många fall i en väldigt utsatt situation och behöver stöd, struktur samt sysselsättning. Vi rekommenderar fontänhusen att fortsätta att utveckla sin verksamhet för att nå fler och nya målgrupper där fontänhusen skulle kunna göra skillnad.
- Slutligen vill vi lyfta fram möjligheterna med samverkan tillsammans med olika samordningsförbund. Vi vet att det redan idag finns viss samverkan. Payoff känner väl till samordningsförbundens verksamhet och det är vår uppfattning att

denna samverkan skulle kunna utvecklas ytterligare, i syfte att stärka stödet till medlemmarna och för att parterna i förbundet är ansvariga för insatser och samordning av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen.

Avslutningsvis

Avslutningsvis vill Payoff tacka för förtroendet att genomföra detta uppdrag och för det goda och transparenta samarbetet tillsammans med representanter för Sveriges Fontänhus Riksförbund samt personal och medlemmar på ett antal fontänhus runt om i landet. Vi vill även önska er lycka till i ert fortsatta och viktiga arbete för att stödja utsatta grupper och att arbeta för ett jämställt och socialt hållbart samhället.

Jonas Huldt, Claes Malmquist och Sven Vikberg

Payoff AB

Bilaga

Analys av bakgrundsvariabler

För att kunna fördjupa utvärderingens analyser har följande bakgrundsvariabler valts ut i samråd med uppdragsgivaren

- kön
- ålder
- utbildning
- vilken var anledningen till att du sökte dig till fontänhus
- har du varit i kontakt med fontänhus fem gånger eller mer sedan du blev medlem

Den sista frågan har utgjort ett filter för möjligheten att svara på enkätens övriga frågor; de som svarade ”nej” på den ansågs inte tillräckligt insatta i fontänhusens verksamhet för att kunna ge adekvata svar på övriga frågor.

Kön

Fördelningen av medlemmarnas kön redovisas i tabellen nedan.

Tabell 2. Medlemmarnas kön, andel av alla 92 respondenter

	Andel
Kvinnor	53%
Män	46%
Def mig som annan	1%

Det innebär att det är en tämligen jämn fördelning mellan könen med en liten övervikt på kvinnor. När vi exkluderat de medlemmar som svarat ”nej” på fråga 5 minskar kvinnornas andel till 52 procent medan männens andel ökar till 47 procent.

Ålder

Fördelningen av medlemmarnas ålder redovisas i tabellen nedan.

Tabell 3. Medlemmarnas ålder, andel av alla 92 respondenter

	Andel
Under 20 år	0%
Mellan 21 och 30 år	17%
Mellan 31 och 40 år	26%
Mellan 41 och 50 år	22%
Mellan 50 och 67 år	32%
Över 67 år	3%

Det betyder att medianåldern för alla 92 som svarat på enkäten är mellan 41 och 50 år. Tre procent uppger sig vara över 67 år medan ingen är yngre än 20 år. När vi exkluderat de medlemmar som svarat ”nej” på fråga 5 minskar åldersgruppen mellan 21 och 30 års andel till 16 procent medan åldersgruppen mellan 50 och 67 års andel till ökar till 33 procent. Det betyder att nästa hela populationen avser medlemmar i arbetsför ålder.

Utbildning

Fördelningen av medlemmarnas högsta utbildning med godkända betyg redovisas i tabellen nedan.

Tabell 4. Medlemmarnas högsta utbildningsnivå, andel av alla 92 respondenter

	Andel
Ej avslutad grundskola	5%
Avslutad grundskola med godkända betyg	13%
Avslutad gymnasieutbildning med godkända betyg	39%
Avslutad högskoleutbildning med godkända betyg	33%
Annan avslutad utbildning, ange vad...	10%

Det betyder att en tredjedel av medlemmarna har en avslutad högskoleutbildning med godkända betyg och att drygt två tredjedelar har minst gymnasieutbildning med godkända betyg. Fem procent har ej avslutad grundskola. När vi exkluderat de medlemmar som svarat ”nej” på fråga 5 är andelen som har minst gymnasieutbildning med godkända betyg oförändrad medan andelen som har högst avslutad grundskola har ökat med två procentenheter.

Exempel på ”Annan avslutad utbildning” är;

- Tvåårig YH-utbildning
- Enstaka universitetskurser
- Sthlm KomVux
- Säljare
- Personlig tränare
- Kostrådgivning
- Båtbyggeri och finsnickeriutbildning Orust.

När vi längre fram i resultatredovisningen delar upp vissa svar på ”hög” – respektive ”låg-utbildade” definierar vi ”högutbildade” som de 72 procent som har minst avslutad gymnasieutbildning med godkända betyg medan de ”lågutbildade” utgörs av de 18 procent som ej har avslutad grundskola med godkända betyg.

Anledning att söka sig till fontänhus

I enkäten fanns fem fasta frågealternativ att svara på (se tabellen nedan) plus ett öppet svarsalternativ. Varje respondent kunde välja upp till tre olika alternativ.

Tabell 5. Medlemmarnas anledning att söka sig till fontänhus, andel av alla 92 respondenter

	Andel
1. Hade inget att göra	27%
2. Kände mig ensam	32%
3. Hade hört positiva saker om Huset	40%
4. Behövde struktur på dagen	43%
5. Behövde hjälp att komma igång med jobb/studier	22%
6. Annat, ange vad	15%

Svaren visar att det finns en mängd olika skäl till att medlemmarna sökte sig till fontänhus. I störst utsträckning sökte sig medlemmarna till fontänhuset på grund av att de hört positiva saker samt sökte något som gav struktur till dagen. Nästan samtliga angav tre olika alternativ därav är den sammanlagda procentsiffran långt över 100 procent.

På den öppna frågan ”Annat, ange vad..” angavs bl a följande svar;

- Jag har social fobi och detta blev bra för mig i terapisyfte
- Del i återfallsprevention från Vuxenbehandlingen på Individ & Familj
- Klarade inte av ett arbete pga psykisk ohälsa men behövde arbeta
- Behövde ha en mening, något att göra för att inte bli tokig hemma. Sakta börja klara av det sociala igen.
- Hade sökt mig till psykiatrin, noll respons, och då jag är en nyfiken och aldrig vill fastna i en negativ fas, så ringde jag helt sonika upp FH, efter att upplevt ångestloppet som rena glädjeruset.
- Försök till att bryta isolering. Överstimulering.
- Kände medlemmar sen innan som rekommenderade fontänhuset.
- Kände mig inte redo för arbetslivet än, behövde ett trappsteg
- Arbetsförmedlingen förmedlade kontakt
- Bryta isolering
- Jag hade fått tips om att det fanns en specifik aktivitet där som jag var intresserad av att delta i och jag ville dessutom gärna försöka bygga upp ett tryggt kontaktnätverk.
- Via Arbetsförmedlingen när deras SIUS-verksamhet lades ner. Det var tänkt som en arbetsprövningsplats.
- Del av ett återfallspreventionsprogram som Individ & Familj gav mig
- Jag mådde riktigt psykiskt dåligt efter åtskilliga dödsfall och annat.

Kontakt med fontänhus fem gånger eller mer

Denna fråga ställdes som ett filter, syftet var att de som inte varit i kontakt med sitt Hus fler än fem gånger inte skulle besvara enkätens övriga frågor pga. för låg kännedom om Husets verksamhet.

Tabell 6. Medlemmar som varit i kontakt med fontänhus fem gånger eller mer, andel av alla 92 respondenter

	Andel
Ja	93%
Nej	7%

Sju procent, motsvarande sex medlemmar, svarade nej på denna fråga vilket innebär att 86 respondenter besvarade enkätens övriga frågor.

Som kommentarer för de som svarade "nej" angavs följande svar;

- Kändes inte som rätt plats för mig....
- Det har inte funnits något behov.
- Ej velat